

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS GEROVĖS IR NEGALĖS FAKULTETAS
MEDICINOS PAGRINDŲ KATEDRA

SVEIKATOS EDUKOLOGIJOS MAGISTRANTŪROS STUDIJŲ PROGRAMA

VERONIKA GASIŪNAITĖ

SPORTO KLUBŲ TRENERIŲ PROFESINĖS VEIKLOS MODELIAVIMAS

MAGISTRO DARBAS

*DARBO VADOVAS -
DR.(H.P) L. RADZEVIČIENĖ*

2013

Turinys

Magistro darbo santrauka	
Įvadas.....	5
1 skyrius. Sporto teorinės sampratos aspektai.....	7
1.1. Sporto, kaip socialinio-kultūrinio reiškinių teorinė samprata.....	7
1.2. Sporto raidos tendencijos.....	9
1.3. Sportas kaip sociologinis - kultūrinis reiškinys.....	10
1.4. Sporto organizacijos ir jų valdymas	11
2 skyrius. Sporto klubų trenerių veiklos specifiškumas bei veiklos modeliavimas.....	15
2.1. Sporto trenerio profesija ir jos pasirinkimo reikšmė.....	15
2.2. Teorinė trenerio kompetencijos samprata sportinėje veikloje.....	18
2.3. Trenerio organizaciniai ir komunikaciniai gebėjimai.....	20
2.4. Trenerio vadovavimo stiliai sportinėje veikloje.....	22
3 skyrius. Tyrimo rezultatų analizė ir aptarimas.....	26
3.1. Tyrimo rezultatų apibendrinimas.....	26
3.2. Sporto trenerių apklausos analizės rezultatai ir jų apibendrinimas.....	27
3.3. Vilniaus edukologijos universiteto studentų analizės rezultatai ir jų apibendrinimas.....	41
Išvados.....	58
Literatūra.....	60
Priedai.....	63

Magistro darbo santrauka

Trenerio veikla turėtų būti grindžiama vienokiu arba kitokiu vadybinių kompetencijų pasireiškimo lygiu ir jų tinkamu valdymu.

Sporto pedagogo asmenybės ugdymas - ilgas ir sudėtingas procesas, kuris prasideda dar mokykloje. Todėl abiturientas, ketinantis įgyti sporto pedagogo specialybę, jau turi turėti tam tikrą profesinį kryptingumą. Šiuo pagrindu toliau formuojasi jo - jau studento - vertybinių orientacijų sistema.

Magistro tyrimo tikslas – parengti sporto klubų trenerių profesinės veiklos modeliavimo galimybes, orientuotas į trenerių profesinės veiklos vadybines kompetencijas.

Magistro darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti sporto klubų profesinės veiklos ypatumus;
2. Išanalizuoti sporto klubų trenerių svarbiausias kompetencijas jų asmeniniam tobulėjimui trenerio profesijos veikloje;
3. Aptarti sporto trenerių pasitenkinimą ir nepasitenkinimą savo profesija;
4. Išanalizuoti sporto trenerių lūkesčius, susijusius su jų profesija ateityje;
5. Išanalizuoti sporto trenerių kvalifikacines kategorijas.

SUMMARY

Physical educator in order to be successful at his position has not only possess certain personal traits but also have specific competencies and abilities to apply them. For physical educator it is so important to have competencies of managing , to know how to develop it.

To develop the personality of physical educator it is a long process, which starts from primary school. So, students already should know, before choosing their profession, that they have to develop some skills. Throughout their studying experience, they have to develop the skills to effectively work individually and as a team members, to meet the deadlines and effectively work under pressure.

The aim goal of this investigation is to prepare physical educators for professional way, with their abilities for developing competencies of managing.

Tasks of investigation:

1. To analyze the professional activities of sports clubs;
2. To analyze the main competencies of physical educators, in time they are developing their skills as coaches;
3. To discuss the satisfaction and dissatisfaction of physical educators profession.
4. To analyze the expectations of physical educators, which compares with their future.
5. To analyze the skills of physical educators qualification.

Ivadas

Mokslinė problema ir tyrimo aktualumas. Treneris tai kvalifikuotas sporto pedagogas, turintis teisę rengti žaidėjus ir komandas varžyboms, mokantis, auklėjantis žaidėjus, vadovaujantis jiems per pratybas ir varžybas. Patikslinant šį teiginį svarbu suvokti, kad treneris – visų pirma ugdytojas. Jis privalo ne tik išmokyti savo auklėtinius žaidimo technikos, taktikos, ugdyti juos fiziškai, bet ir parengti žaidėjų psichiką treniruotis ir varžytis, suteikti reikalingų žinių, įskiepyti tikrąsias dorovines ir sporto vertybes (Stonkus, 2004).

Trenerio vaidmuo sportininkų rengimo vyksme yra didelis, galima sakyti, lemiamas. Be kvalifikuoto, mėstančio trenerio nei geriausi metodai, nei gera sporto bazė ar šiuolaikinis inventorių neduos gerų rezultatų. Dabartiniu visuomenės raidos etapu treneris turi ypač daug lavintis, skaityti, nes gyvenimo pulsas gerokai paspartėjo, nepaprastai išaugo sportiniai laimėjimai. Todėl vertinant trenerio darbą svarbu atsižvelgti ne tik į konkrečius auklėtinių rezultatus, bet ir į tai, kaip jie pasiekti (Miškinis, 2006).

Asmenybės bruožų teorijose sakoma, kad individas, planuojantis savo karjerą kaip kilimą pareigybėse (būsimą vadovo darbą), turi turėti tam tikrų savybių. Tai drąsa, išvalgumas, inteligencija, sugebėjimas įtikinti, rūpinimasis ir t.t. Paprastai tos savybės atrandamos jau vadovų tarpe, bet ar žmogus, turintis minėtas savybes taps vadovu - sunku pasakyti. Pvz., asmuo gali turėti „gerąsias savybes“, bet nemokėti vadovauti (Mikalasuskas, 2007).

Trenerio asmenybės ugdymas - ilgas ir sudėtingas procesas. Jis prasideda dar mokykloje, todėl abiturientas, ketinantis įgyti sporto pedagogo specialybę, jau turi turėti ta tikrą profesinį kryptingumą. Šiuo pagrindu toliau formuojasi jo, jau studento, vertybinių orientacij sistema. Abituriento apsisprendimo pradžioje dažniausiai vyrauja stiprios teigiamos emocijos: meilė pasirinktai sporto šakai, pomėgis varžytis, noras būti dėmesio centre ir kt. Palankiomis sąlygomis emocijos virsta pastoviu jausmu, lemiančiu profesinį kryptingumą (Miškinis, 1998).

Šiais laikais, kai gyvenimo tempas spartėja, žmonių fizinis aktyvumas – mažėja, kadangi tam tiesiog nebelieka laiko. Kiekvieno žmogaus natūralus poreikis fiziniam aktyvumui yra skirtingas. Per mažas arba per didelis fizinis aktyvumas, ypač augančiam ir besivystančiam organizmui, yra žalingas. Visuomenė darosi vis pasyvesnė, tačiau yra grupė žmonių, kurie fiziškai aktyvūs – tai sportininkai, sistemingai besitreniruojantys, siekiantys kuo geresnių sporto rezultatų.

Kūno kultūros ir sporto istorija bei su sportu susijusiomis sritimis Lietuvos mokslininkai plačiau pradėjo domėtis ir nagrinėti po Nepriklausomybės atkūrimo, t.y. po 1990 m. Tuomet

sportas įvardytas kaip nuoseklių mokslinių tyrimų objektas. Tokius tyrimus inicijavo Lietuvos kūno kultūros ir sporto departamentas.

XX a. sportas paplito, susiskaidė institutiškai, diferencijavosi pagal turinį, įgijo reliatyvią autonomiją nuo kitų socialinių sistemų. Sparti ekonominė, socialinė visuomenės raida, paskatino naujų profesijų atsiradimą, populiarėjimą, tokių kaip sporto klubų ar asmeninių trenerių. Šie asmenys – tai paslaugų teikėjai, orientuoti į klientus, todėl šio tyrimo esmė – išsiaiškinti sporto klubų trenerių pasirengimą, nuostatas, požiūrį į sveikatą, sveiką gyvenseną, techniką ir metodiką jų veikloje (Laskienė, 2006).

Tyrimo objektas: sporto klubų trenerių profesinės veiklos modeliavimas.

Hipotezė – sporto klubų trenerių profesinę veiklą įtakoja jų pasirengimas, nuostatos ir darbo technologijos bei jų veiklos modeliavimas.

Tyrimo tikslas – parengti sporto klubų trenerių profesinės veiklos modeliavimo galimybes, orientuotas į trenerių profesinės veiklos vadybines kompetencijas.

Uždaviniai:

1. Išanalizuoti sporto klubų profesinės veiklos ypatumus;
2. Išanalizuoti sporto klubų trenerių svarbiausias kompetencijas jų asmeniniam tobulėjimui trenerio profesijos veikloje;
3. Aptarti sporto trenerių pasitenkinimą ir nepasitenkinimą savo profesija;
4. Išanalizuoti sporto trenerių lūkesčius, susijusius su jų profesija ateityje;
5. Išanalizuoti sporto trenerių kvalifikacines kategorijas.

Tyrimo dalyviai. Kiekybinio tyrimo imtį sudaro 150 Vilniaus edukologijos universiteto studentų nuo 18 iki 26 ir daugiau metų. Apklausa vykdyta atsitiktiniu būdu.

Kokybinio tyrimo imtį sudaro 21 Lietuvos sporto trenerių. Apklausa vykdyta atsitiktiniu būdu.

Duomenų rinkimo metodai. Tyrime buvo naudoti duomenų rinkimo metodai: mokslinės literatūros analizė, kiekybinis ir kokybinis metodai.

Apdorojimo metodai. Gauti apklausos duomenys buvo apdorojami statistiškai.

Magistro darbo struktūra. Magistro darbą sudaro: santrauka lietuvių ir anglų kalbomis, įvadas, 3 skyriai, išvados, 52 naudotos literatūros, priedai. Prieduose pateikiamos 2 anketos. Darbo apimtis - 62 lapai.

1. Sporto teorinės sampratos aspektai

1.1. Sporto, kaip socialinio-kultūrinio reiškinių teorinė samprata

Sporto terminų žodynas (2002) sportą apibūdina kaip struktūrizuotą, tikslingą, taisyklių ribojimą labai aktyvią fizinę veiklą, kuriai būdinga sportuotojų atsidavimas, kova su savimi ir varžovais.

Sportas yra kaip socialinis reiškinys, neatsiejama bendrosios kultūros ir kūno kultūros dalis.

Sportas – nuoseklus ir nuolatinis fizinių ir dvasinių žmogaus galių plėtojimas.

Sportas yra daugiareikšmis socialinis reiškinys, specifinė žmogaus veikla ir gali būti suprantama kaip:

- Vertybė sau pačiam, nes kiekvienas, pasirinkęs sportą kaip saviraiškos formą, siekia itvirtinti savo ego, įrodyti sau ir kitiems savo vertę, gebėjimus;
- Priemonė realizuoti tam tikrus tikslus; įsitvirtinti visuomenėje, įgyti tam tikrą statusą, užtikrinti sau ir savo artimiesiems pragyvenimą ir kt.

Sportas kaip savarankiškas mokslas susiformavo XIX a. antroje pusėje. Anot Matonio (2003) įvertinant didžiulį estetinį sporto potencialą, neretai sportą bandoma lyginti su menu. Savo prigimtimi ir esme sportas yra labai artimas menui. Bet jeigu sportas nėra menas, tai dar nereiškia, kad sporto vieta kultūros vertybių sistemoje yra menkesnė. Netgi sporto apibrėžimas kildintas iš anglų kalbos žodžio *to disport*, šis – iš lotyniško *deportare* (linksintis, pramogauti). Taigi, sportas ir menas vienas kitą papildo.

Didžiausias dėmesys skiriamas teorinei sporto, kaip socialinio-kultūrinio reiškinių, analizei. Sporto daugiaplaniškumą, savitumą ir įvairovę išsamiai nagrinėja filosofai. Pirmiausia minėtini mokslininkai, analizuojantys sportą kaip socialinį ir kultūrinį reiškinį.

Pacanka, Kavaliauskas (1998), **teigia, jog sportas tradiciškai yra suvokiama, kaip varžybų elementą turinti institucionalizuota fizinė veikla, kurios rezultata lemia psichofiziniai veiksmai, o vyksmą reglamentuoja oficialios taisyklės.** Sporto sąvokos apibrėžimą bei jo įtakos žmogui ir visuomenei suvokimą komplikuoja tai, jog sportas nevienodai vertinamas ir suvokiamas ne tik visuomenių, bet ir kiekvieno individo atskirai.

Sporto turinį sudaro visapusiškos asmenybės ugdymas, fizinės ir psichinės sveikatos stiprinimas, fizinių galių plėtojimas.

Sportas kaip kultūros reiškinio paaiškinimas užfiksuotas apie 1820–1840 m., europietiškoje kalbose, kai viešai įprastiniame gyvenime atsirado žodžiai sportas ir sportininkas. Šiuolaikinio

masinio sporto tėvynė laikoma Didžioji Britanija, jos futbolo ir atletikos susivienijimai. Taigi, angliški sportiniai klubai ėmė rasti nuo 1810-ųjų metų, kas pažymėtina, pirmiausia kolonijose, kur jos tarnavo kaip susijungimo mechanizmas tarp metropolijos atstovų visai kitos kultūros apsuptyje, o varžybos tapo tiesiog kaip ritualas pabrėžti jų solidarumą ir ištikimumą toli esančiam centrui. Kultūriniuose britiško sporto ištakose dominavo tradiciniai, tautiniai, vietiniai, retai kada jaunimo žaidimai susiję su šventinėmis apeigomis arba uždaros, aristokratiškos varžybos, luominiai ritualai, kurie buvo prieinami kiekvienam, universalizuoti iki regioninių, profesionalių klubų ir bendruomenių. Iš čia ir atsirado tokios prestižinės sporto šakos, kaip regbis, boksas, futbolas, tenisas.

Iki šiol dar nėra išsamiai nagrinėta sporto kaip socialinio–kultūrinio reiškinių problematika Lietuvos istoriografijoje tematika, nors sporto kaip socialinio ir kultūrinio reiškinių analizei Lietuvoje tyrimų daugėja.

Anot Zenono Norkaus (1996), tradicinė kultūros istorija nagrinėja tam tikras specifines žmogaus veiklos sritis, susijusias su tam tikrų išskirtinių autoritetinių semiotinių artefaktų kūrimu ir recepcija. Tokia specifine sritimi, mūsų manymu, gali būti ir yra sportas, sudėtinė kultūros dalis. XX a. pabaigoje susiformavus šiuolaikinė kultūrinė istorija, kuri orientuojasi į **kultūros sampratą**, vartojamas socialinių mokslų ir postmodernistinės filosofijos, literatūros, kultūros antropologijos bei kitų humanitarinių mokslų. Naujoji kultūrinė istorija neatsisako ankstesnių kultūros istorijos tyrimo temų, tačiau nebeprisiriša prie sintetinių darbų, perima naujausias socialinių bei humanitarinių mokslų metodologines idėjas ir jas sėkmingai pritaiko savo tyrimams.

Sportas svarbus socialinei istorijai, nagrinėjančiai **socialines struktūras**, procesus ir patirtis, kaip: klases ir sluoksnius, migraciją, mobilumą, lyčių santykius, verslo struktūras. Socialinė istorija yra artima visuotinei istorijai, nes ji nagrinėja megaprocesus ir struktūras apibrėžtoje didelėje teritorijoje.

Neabejotinai sportas yra kultūrinis reiškinys, kurį tiriant, būtina naudotis šiuolaikinės kultūrinės istorijos principais, pagal kuriuos dar XX a. pradžioje ėmė dirbti Analų mokyklos atstovai. Jei prie kultūros istorijos priskirsime meną, mokslą, literatūrą, tai sportą neabejotinai galima laikyti kultūros istorijos dalimi, kultūros istorijos tyrimo objektu. Kita vertus, neišvengiamai sportą galima įstatyti į socialinio reiškinių rėmus ir tirti jį kaip socialinės istorijos objektą. Nes sporto istorija, neatsiejama visuotinės istorijos dalis, per kurią galima susipažinti su bendra to laikmečio visuotine, socialine aplinka. Todėl sporto istorijos mokslas yra naujausių laikų istorijos fenomenas.

Tiriant jį reikia remtis įvairia istoriografija, kad neprilyginti sporto istorijos jokiai kitokiai vienai disciplinai ar mokslo sričiai. Atsakingai ir proporcingai renkant šaltinius galima sportą tirti, kaip žmonijos kultūros aspektą bei socialinio progreso sudedamąją dalį.

1.2. Sporto raidos tendencijos

Pastaraisiais dešimtmečiais kūno kultūros ir sporto, kaip socialinio reiškinių, tyrimo objektas labai išsiplėtė, nepaliaujamai tvirtėja sporto sąsaja su daugeliu mokslo krypčių, tiesiogiai ar netiesiogiai veikiančių sportinio rengimo vyksmą, kūno kultūrą, fizinį aktyvumą. Ypač tai sakytina apie edukologiją, biologiją, mediciną, psichologiją, sociologiją ir istoriją.

Mokslinės istorinės žinios apie kūno kultūrą ir sportą kaip reiškinių, atsirado **XX a. pradžioje, Rusijoje**. Paaštrėjusi politinė situacija XX a. pradžioje, privertė carinę valdžią nerimauti dėl kariuomenės fizinių galimybių bei jos parengties. Tuo pačiu atsiranda darbų, skirtų užsienio valstybių patirties sporto srityje aptarimui. Imta domėtis atskirų sporto šakų istorine raida už Rusijos imperijos ribų, pradedami publikuoti straipsniai apie vidaus sportinės bendruomenės kūrimosi aspektus, pagrindine užduotimi tampa visuomenės apie sportą informavimas per įvairius leidinius.

Sporto ir kūno kultūros tyrinėjimai atgijo tik XX a. 7-ajame dešimtmetyje, kai stebimi pasikeitimai politinės valdžios sferoje ir kuriama nauja socialinė – ekonominė politika. Šiuo laikotarpiu prasidėjo svarbus etapas kuriant svarbias mokyklas, kurių uždavinys sporto vystymasis: biomedicininis, teorinis, taktinis, o taip pat ir sporto istorijos. Labai daug mokslinių darbų apie sporto galimybę funkcionuoti, pagrindinius sovietinio sporto tikslus ir uždavinius, leidžia suprasti sporto ir kūno kultūros reikšmę to laikmečio socialiniame gyvenime.

Sporto istorijos raidos tendencijos yra panašios visame pasaulyje, tačiau raidos etapai tarp Vakarų pasaulio ir Rusijos skiriasi. Esmė yra tame, kad vakaruose nuo XIX a. pab. sporto istorijos mokslu, sporto istoriografija ima dirbti profesionalūs istorikai, o Rusijoje tuo ir toliau užsiiminėjo socialinių mokslų atstovai - edukologai, dažniausiai kūno kultūros ir sporto teoretikai.

Parengtoje kolektyvinėje monografijoje „Lietuvos kūno kultūros ir sporto istorija“ pirmą kartą Lietuvos istorijoje autoriai chronologiniu principu atskleidžia sporto svarbos valstybei ir visuomenei kaitą istorijos raidoje, o sporto atsiradimą aiškina labai įvairiai, išskirdami dvi pagrindines teorijas:

- 1) sportas atsirado kaip praktika ir pasirengimas darbinei bei karinei veiklai;
- 2) sportas yra biologinė būtinybė, priemonė įgimtam judėjimo impulsui realizuoti.

Monografijoje analizuojami Lietuvos sporto, kaip reiškinių, pradmenys. Teigiama, kad baltų kūno kultūra nuėjo ilgą ir sudėtingą raidos kelią. Fizinio lavinimo tikslai kilo iš to meto žmogaus gyvenimo sąlygų – pagrindinė gamybinė jėga visada buvo išsivystęs žmogus, jo organizmas. Susiformavusios lietuvių tautos ir besikuriančios lietuvių valstybės sąlygomis fizinis lavinimas įgavo organizuotesnę formą. Karių fizinis pasirengimas ypač didelę reikšmę įgijo besikuriančioje Lietuvos valstybėje, o Vytauto valdymo laikais karių fizinis rengimas vykdytas pagal gerai apgalvotą sistemą ir neatsiliko nuo tokio rengimo Vakarų kraštuose. Tokio ankstyvo Lietuvos raidos laikotarpio kūno kultūros ir sporto tyrimų turime mažai (LKKSI, Steponaitis, 1996).

Monografijoje nagrinėjamas kūno kultūros ir sporto idėjų plitimas, Lietuvą prijungus prie Rusijos imperijos. XX a. pirmaisiais dešimtmečiais, sparčiai vykstant urbanizacijos procesui, kūno kultūra tapo sudėtine Lietuvos miestiečių kultūros dalimi. Būtent, tuo metu ėmė kurtis pirmosios sporto draugijos, būreliai, Lietuvos sportininkai ėmė varžytis tarptautiniuose čempionatuose.

1.3. Sportas kaip sociologinis - kultūrinis reiškinys

Sportas daugelį dešimtmečių ne tik nebuvo pripažintas kultūros dalimi, bet itin vertintas kaip kultūros silpnėjimo išraiška. Ir tik XX a. pabaigoje situacija radikalia pasikeitė.

Dabar sportinė veikla pasireiškia įvairiomis formomis – kaip profesionalus, kaip masinis, kaip sportas visiems. Daugelis įmonių pasirenka sportą, kaip patrauklią laisvalaikio leidimo formą. Tam nemažai turi reikšmės ir tai, kad sportas be fizinės veiklos turi ir daug kitų patrauklių įmonėms savybių. Įmonėms atsiranda progų patirti nemažai išgyvenimų, kurių paprastai nepatirsi darbe, pvz.: galimybė realizuoti save – išbandyti savo jėgas paties pasirinktomis sąlygomis (Šukys, 2002).

Sportas yra reikšminga kultūros dalis. Sportą kaip kultūros dalį galima suprasti labai įvairiai. Vertindami sporto siūlomas vertybes ir įtaką kultūrai, matome dviprasmišką sporto charakterį: jis gali mus išmokyti gerų manierų (socialinės tvarkos palaikymo – pagarbos taisyklėms, garbingo žaidimo principų, vartoti siūlomas prekes) ir, priešingai, gali tapti priemone pasipriešinti ir laužyti socialinę tvarką (kurti subkultūras, nepasiduoti primetamoms taisyklėms, protestuoti prieš priešininkus). Lietuvių kilmės amerikietis, žinomas sporto istorikas A. E. Sennasas taikliai pastebėjo, kad sportas yra neutralus, tačiau žmonės dažnai jį linkę išnaudoti. Pavyzdžiui, boksas gali būti džentelmeniška sporto šaka, kuria užsiima garbingas asmuo, tačiau

kartais jis gali pasitarnauti kaip ginklas nusikaltėliams. Tad pratęsiant Senno mintį galima pridėti: sportas tam tikrame kultūriniame kontekste gali atspindėti ir sustiprinti skirtingas vertybes.

Kalbant apie sportą kultūros aspektu, svarbu suprasti ne vien deklaruojamą, bet ir realią sporto įtaką kultūrai. Sporto tyrinėjimai kultūriniu aspektu ne tik geriau atskleistų esamus kultūros savitumus, bet ir praturtintų sporto reikšmę. Gerinant sporto prestižą ir pasiekus, kad sporto veikėjai taptų svarbiais visuomenės veikėjais, sykiu pakiltų ir atstovavimo savo šaliai prestižas ir svarba. Daugelis mūsų sportininkų baigę karjerą dingsta iš reikšmingo viešosios erdvės horizonto, geriausiu atveju jie tampa treneriais, rečiau sporto funkcionieriais. Bet yra daugybė pavyzdžių, kai sportininkai tampa svarbiais visuomeniniais veikėjais ar moraliniais autoritetais.

Sociologiniu požiūriu sportas, akumuliuodamas ir transformuodamas įvairias kultūros normas, prisideda prie įvairių veiklos formų reprodukcijos, kuri turi poveikį individo potencialo augimui (ar bent jau formavimui). Sportas, kaip socialinė sistema, rodo visuomenėje egzistuojančius galios santykius.

Funkcionalizmo teorijos kontekste sportui, kaip socialiniam institutui, būtina prisitaikyti prie bendrų visuomenėje vyraujančių ir kartu ją veikiančių tendencijų (Giddens, 2005; Horne, 2004) – modernizacijos, industrializacijos, globalizacijos, komercializacijos. Šios tendencijos atitinkamai veikia sportą (dėl to sportas tampa labiau biurokratizuotas, komercializuotas ir t. t.). Vadinasi, sportas atspindi visuomenines vertybes ir jas reprodukuoja savame lauke.

Sportas akumuliuoja, transformuoja ir generuoja įvairias kultūros normas ir elgsenas, šios visuomenę pasiekia nepriklausomai nuo formaliojo švietimo turinio ir jo tikslų. Vadinasi, tiek formaliojo, tiek neformaliojo švietimo ypatumus apimančios edukacijos per sportą metu yra internalizuojamos ne tik pageidautinos vertybės, bet ir nepageidautini stereotipai.

1.4. Sporto organizacijos ir jų valdymas

Kasdienėje kalboje sąvokos „organizavimas“, „organizacinė veikla“ yra siejamos su žmonėmis, jų darbu, veikla, pastangomis. Sąvoka „organizacija“ paprastai aiškinama kaip tarpusavyje susijusių elementų, tokių kaip tikslas ir užduotys, veiksmų, būtinų tikslui pasiekti, planas, atskirų padalinių darbo integracija, narių motyvacija, ryšiai bei elgesys, sprendimų priėmimo, komunikacijos, informacijos, kontrolės, skatinimo sistemos ir nuoseklios organizacinės sistemos kompleksas (Laskienė, 2003).

Organizacija kaip reiškinys elementų, leidžiančių įgyvendinti tikslus ar programą ir veikiančių pagal tam tikras normas ir taisykles bei procedūras, rinkinys arba kompleksas. (Ginevičius, Sūdžius, 2005).

Organizacija - tai nuolat kintanti, lanksti, antrepreneriška ir panašiai apibūdinama organizacija, kurių kiekvienai būdingas bruožas – nuolatinis mokymasis individualiame, kolektyviniame ir organizaciniame lygyje (Sakalas, Venskus, 2007).

Pasak Slack (2000) sporto organizacijos koncepciją sudaro: organizacijos socializacija ir prisitaikymas. Organizacijos struktūra sudaryta iš 3 dimensijų:

- kompleksiško,
- formalumo ir centralizuotumo,
- organizacinę struktūrą įtakoja 3 faktoriai:
  - strategija, aplinka ir
  - technologijos;
- sporto organizacija suprantama kaip socialinė realybė, t.y. visos sporto organizacijos sudarytos iš žmonių ar grupių, kurios tarpusavyje sąveikauja; svarbus ir sporto organizacijos planas, kuris nusako partnerystę tarp struktūrinių organizacijos elementų ir kurie yra svarbūs siekti organizacijos tikslų.

Visos organizacijos gali būti studijuojamos remiantis skirtingais kriterijais ir požūriais, sporto organizacija ne išimtis. Analizuojant sporto organizacijas, svarbu suprasti organizacijų teoriją, kurios pagalba siekiama suprasti organizacijoje vykstančių veiksmų priežastis ir pasekmes. Tačiau teorija neretai skiriasi nuo praktikos, kuri sporto organizacijose gali būti kitokia, nei kitų organizacijų. Todėl didelis dėmesys skiriamas ir moksliniams tyrimams, kaip pagerinti darbo sąlygas sporto organizacijų specialistams. Analizuojant sporto organizacijos specifiką, buvo remtasi organizacijų teorijomis, kurios akcentuoja tris sritis: organizacijos kultūrą, struktūrą ir aplinką.

Pasak Slack (2000), požūris į sporto organizacijas formavosi remiantis organizacijų teoretikais (Mausnes, Snyderman, 1981; Maslow, MacGregor, 1982; Morgan, 1986; Haggerty, 1989 ir kt.), kurie tyrinėjo organizacijų struktūrą, strategiją, kultūrą, aplinką ir taip susiformavo šeši požūriai į sporto organizacijas:

➤ **Organizacijos kaip mašinos**

Organizacija yra kaip mašina, kuri veikia visuomenėje, kuri gamina ar teikia paslaugas. Organizacija dirba nelanksčiu, pasikartojančiu, beasmeniu būdu.

Šis požiūris kritikuojamas dėl beasmeniškumo, nors tokiose sporto organizacijose kaip fabrikai, kurie gamina sportui reikalingą inventorių, aprangą ir kt., dirba žmonės, kurie nėra beasmenis organizmas. Šio požiūrio struktūrą sudaro tokie elementai kaip planavimas, organizavimas, koordinavimas, komandos kūrimas ir kontroliavimas. Sporto komandos taip pat dažnai apibūdinamos kaip mašinos dėl jų darbo specifikos ir raiškos.

➤ ***Organizacija kaip organizmas***

Daug dėmesio skiriama žmonėms ir žmonių poreikiams organizacijoje. Šioje teorijoje svarbus vaidmuo atiduodamas organizacijos kontekstiniams faktoriams (dydžiui, strategijai). Nors dauguma sporto organizacijų yra mažos ir vidutinės, ne kiekviena turi turėti strategiją.

➤ ***Organizacija kaip smegenys***

Organizacija kaip individualių jos narių informacijos proceso galimybės. Tačiau galimybės visų narių yra skirtingos. Šio požiūrio tyrėjai domisi elgesiu, kaip naudojama informacija organizacijos viduje ir išorėje. Šiame procese taip pat svarbūs tapo informacinių technologijų laimėjimai, nes jie informaciją kaupia geriau, nei žmonės. Teigiama, kad kibernetinė strategija gali būti naudojama gerinant kontrolę ir informacijos sistemas sporto organizacijoje.

➤ ***Organizacija kaip kultūra***

Kultūra, kurioje organizacija veikia, labai įtakoja organizacijos augimą, vystymąsi. Tai dar gali būti vadinama korporacijos kultūra. Remiantis šiuo požiūriu, organizacija laikoma maža bendruomene su savo kultūra, vertybėmis, kuriai būdinga ceremonijos, istorijos, mitai, simboliai, kalba. Tai ypatingai išreikšta garsiuose sporto klubuose, sirgalių klubuose.

Šis požiūris kritikuojamas dėl beasmeniškumo, nors tokiose sporto organizacijose kaip fabrikai, kurie gamina sportui reikalingą inventorių, aprangą ir kt., dirba žmonės, kurie nėra beasmenis organizmas. Šio požiūrio struktūrą sudaro tokie elementai kaip planavimas, organizavimas, koordinavimas, komandos kūrimas ir kontroliavimas. Sporto komandos taip pat dažnai apibūdinamos kaip mašinos dėl jų darbo specifikos ir raiškos.

➤ ***Organizacijos kaip politinės sistemos***

Visos organizacijos yra politinės, nes keletas žmonių sukūrė organizaciją siekdami savo ambicijų ir tikslų įgyvendinimo. Pastebimos tokios kovos tarp valstybinių ir nevalstybinių organizacijų, taip pat įtampa tarp vyrų ir moterų.

➤ ***Organizacijos kaip dominavimo instrumentas***

Šio požiūrio atstovai teigia, jog organizacijos nariai gaus naudos, kurią gauna ir organizacija. Todėl dažnai remiantis šiuo požiūriu sportas vadinamas privilegijuotojų užsiėmimu, kai jų poreikiams patenkinti yra išnaudojami darbuotojai ir visuomenė. Dėl šių ir kt. priežasčių

susiduriama su išnaudojimu, stresu, nelaimingais atsitikimais, alkoholio ir narkotikų vartojimu. Yra išnaudojami ir atletai (talentingi, skirtingo amžiaus, lyties ir rasės), taip pat trečiojo pasaulio šalių gyventojai, gaminantys sporto prekes.

Pasak Slack (2000), svarbu įvertinti, ar yra sporto organizacijos veiklą reglamentuojančios taisyklės, nuostatos, politikos kryptys, darbuotojų pareigybių apibūdinimas ir pan. Dauguma pasaulio šalių turi sporto ministerijas, komisijas, jaunimo sporto institucijas nacionaliniame lygmenyje, o taip pat turi ir sporto skyrius regiono ir miesto lygmenyse, kurie ir nustato taisykles ir pan. Tai lemia, kad sportas yra sparčiai auganti ir besiplečianti industrija.

Sportas žmonių gyvenime tampa svarbus dėl didėjančio susidomėjimo gyvenimo būdu, gera sveikata, geresnėmis ir didesnėmis galimybėmis. Idėja, kad organizacijos yra savo aplinkos produktai, pastebimai didina organizacijų modelių įvairovę, skatina tyrėjus mėginti suklasifikuoti skirtingų tipų organizacijas ir sąlygas, kuriomis organizacijos būtų efektyviausios (Mintzberg, 1979).

Sporto vadybos praktikoje jau yra buvę bandymų suklasifikuoti sporto organizacijas, panaudojant egzistuojančias tipologijas (Chelladurai, 2005).

Chelladurai (2005) teigia, kad sporto organizacijos gali būti klasifikuojamos kaip valstybinės, privačios ir trečiojo sektoriaus organizacijos. Šių trijų sektorių organizacijos pasižymi specifiškumu, valdymu ir nauda visuomenei, kuri kelia konkrečius reikalavimus organizacijai ir įtakoja jos funkcionavimą.

2. Sporto klubų trenerių veiklos specifiškumas bei veiklos modeliavimas

2.1. Sporto trenerio profesija ir jos pasirinkimo reikšmė

Profesiją savo ruožtu sudaro keletas komponentų: veiklos objektas, priemonės ir būdai, sąlygos, reikalavimai, ekonominės ir socialinės ypatybės. Jauną žmogų iš pradžių patraukia atskiri komponentai, kartais net neesminiai (pavyzdžiui, pomėgis žiūrėti sporto varžybas, keliauti ir pan.). Vėliau profesinis kryptingumas stiprėja ir perauga į profesijos rinkimosi aktą. Tačiau gyvenime ne visada taip būna (Karoblis, 2003).

Profesija kartais renkasi žinant tik atskirus jos komponentus arba vadovaujantis tik teigiamomis emocijomis, neesminiais dalykais (Miškinis, 1998).

Trenerio darbas jam yra pagrindinė forma išreikšti savo asmenybę ir talentą. Geras treneris – tai žmogus, derinantis asmeninę patirtį su specialiu išsilavinimu ir mokslo žiniomis, o svarbiausia, dirbantis su meile ir pasiaukojimu (Karoblis, 2003).

Trenerio darbas prasideda nuo profesijos pasirinkimo. Visuomenei, sportininkams ne tas pat, kas pasirenka profesiją. Skirtingas požiūris į profesiją gali turėti įvairių padarinių – ir teigiamų ir neigiamų.

Trenerio asmenybės ugdymas – ilgas ir sudėtingas procesas, jis prasideda dar mokykloje. Todėl abiturientas, ketinantis įgyti sporto pedagogo profesiją, jau turi turėti tam tikrą profesinį kryptingumą. Šiuo pagrindu toliau formuojasi jo, jau studento orientacijų sistema (Miškinis, 2002).

Profesijos pasirinkimas yra ne tik asmeniui, bet ir visuomenei svarbus dalykas. Tai reikšmingas žingsnis žmogaus gyvenime. Neatsitiktinai sakoma, suradus mėgstamą darbą, laimė pati randa žmogų.

Todėl rinktis profesiją reikia rimtai, apgalvotai, atsakingai, motyvuotai (Miškinis, 2002). Profesiją kiekvienas pasirenkame savaip. Dažnai nutinka, kad būsimoji specialybė kiūto širdyje, reikia tik mokėti suprasti savo norus, gerai išanalizuoti situaciją (Ivanauskas, 2003/1).

Rinktis trenerio profesiją reikia tik turint pašaukimą jai. Dirbdamas mėgstamą darbą, specialistas patiria pasitenkinimą, lengviau nugalė sunkumus ir nesėkmes, greičiau pasiekia geresnių rezultatų. Pašaukimas kartu yra ir asmenybės nuostata, noras, svajonė dirbti, siekis sutelkti intelekto jėgas.

Neturint pedagoginio pašaukimo, darbas darosi atgrasus, nekūrybingas (Miškinis, 1998). Pedagoginio pašaukimo ir kryptingumo neturintis žmogus paprastai savo darbą dirba formaliai,

abejingumu užkrečia ir savo auklėtinius. Toks treneris – tai socialinė blogybė, už kurią visuomenė turi brangiai sumokėti. Todėl renkantis trenerio profesiją būtinas tam tikras pedagoginis kryptingumas: stojantysis turėtų mėgti darbą su vaikais, žinoti būsimos veiklos ypatumus, suvokti būsimos veikos tikslus, prasmę (Miškinis, 2002).

Nei viena kita profesija taip nesiejama su individo dvasinės srities ugdymu kaip pedagogo ir ypač sporto pedagogo. Tai sudaro esminį trenerio veiklos sudėtingumo bruožą.

Kaita būtina ir dėl kito dalyko. Treneriui reikia įveikti įvairius sunkumus.

1. Beveik visi treneriai pirmuosius savo profesinės veiklos metus laiko sunkiausiais. Jaunam specialistui reikia išmokti teorines žinias pritaikyti praktiškai, išmokti dirbti.

2. Daugelis sunkumų susiję su ugdymu ir mokymu. Treneris turi surasti bendrą kalbą su savo auklėtiniais, aiškiai ir suprantamai perteikti mokomąją medžiagą, atidžiai kontroliuoti auklėtinio sportinio rezultato ir sveikatos pokyčius ir kt.

3. Treneris privalo išmokti susidoroti su jį patį užplūstančiais jausmais – nerimu, baime, izoliuotumu, net vienišumo jausmu ir t. t. Tobulindamasis jis greičiau sunormalizuoja savo emocinę sritį, išmoksta emocijas valdyti. Tobulinimasis praturtina trenerį įvairiomis žiniomis, o pastarosios skatina pasitikėjimą savo jėgomis. Žinios, mokėjimai ir susiformuoti įgūdžiai yra būtini trenerio galių stiprinimo elementai. Tobulimasis padeda treneriui susidoroti su treniruotės procese ir varžybose išskylančiais sunkumais, padeda geriau suprasti įvairius pasikeitimus sportinio rengimo vyksme.

Nuolatinę trenerio kaitą skatina ir šie dalykai:

➤ Poreikis mokytis yra proporcingas gyvenimiškai svarbių problemų trenerio darbe skaičiui ir didumui.

➤ Trenerio mokymasis yra priemonė, o ne tikslas. Jie mokosi dėl to, kad naujos žinios ar įgyti įgūdžiai bus panaudoti.

➤ Savigarba, saviraiška ir pažinimo malonumas – svarbiausi trenerio mokymosi motyvai. Tam, kad treneriai galėtų naudotis nauja informacija, jie turi susieti naujas žinias su jau turimomis. Tokia integracija be mokymosi neproduktyvi.

➤ Mokydamasis treneris atsisako seno mąstymo būdo ir rutinos.

Besimokantis treneris gali pasiekti daug geresnių rezultatų.

Trenerio darbe svarbus ne tik dalyko išmanymas, bet ir pedagoginis meistriškumas. Taigi, treneris privalo žinoti pagrindinius dėsniumus: (Miškinis, Mikalauskas, Meidus ir kt., 2002/2005).

➤ **Trenerio keliami reikalavimai turi būti teisingi.** Neteisingi reikalavimai pribloškia ir traumuoja auklėtinius. Netinkamai reikalaujamas treneris praranda autoritetą ir savo auklėtinių pasitikėjimą (Mikalaukas, Meidus ir kt. 2005).

➤ **Trenerio reikalavimai turi būti nuoseklūs.** Vienkartiniai reikalavimai dažniausiai būna neveiksmingi, nes juos auklėtiniai greitai pamiršta. Taigi, treneriui reikia vadovautis tokia taisykle: jei nemokėjai priversti įvykdyti savo reikalavimo nurodytu laiku, tai privalai pasiekti, kad jis būtų vis tiek įvykdytas, nors ir pavėluotai. Tik taip auklėtiniai įpras nuosekliai vykdyti trenerio reikalavimus (Mikalaukas, Meidus, ir kt. 2005).

➤ **Trenerio reikalavimai turi būti saikingi ir pasiekti laiku.** Jeigu treneris auklėtinį apipils daugybę nurodymų, tai vargu ar jie visi bus įvykdyti. Labai dideli reikalavimai kai kuriems sportininkams taip pat gali virsti neperžengiamu slenksčiu ir neatitikti jų galimybių. Kai reikalavimai pateikiami laiku, jau nuo pirmųjų treniruočių sukuriama vidinės draugystės pagrindai, vėliau pasireiškiantys sportininko valingumu, jausmų kultūra, elgesiu, realiais poreikiais. Todėl reikalavimai turi atitikti sportininko amžių, meistriškumą, individualias savybes (Mikalaukas, Meidus ir kt. 2005).

➤ **Trenerio reikalavimai turi būti aiškūs ir konkretūs.** Paprastai neefektyvūs būna sąlyginiai reikalavimai. Jeigu reikia atlikti, tai sportininkas turi galėti. Tai jo pareiga, jis privalo paklusti treneriui. Reikalauti ne pagal jėgas nereikia, todėl prieš reikalaujamas treneris turi gerai apgalvoti, ar auklėtinis galės įvykdyti (Mikalaukas, Meidus ir kt. 2005).

➤ **Reikalavimai turi būti pareikšti tinkama forma.** Treneris turi stengtis, kad jo auklėtiniai išmoktų reaguoti ne į riksmą, o į ramų toną, įsigilintų į žodžių prasmę. Reikalavimai, išdėstyti ramiai ir mandagiu, bei reikliu tonu, visada vykdomi. Treneriui taip pat reikėtų reikalavimus pareikšti patogiu momentu ir tinkamoje vietoje (Mikalaukas, Meidus ir kt. 2005).

Apibendrinant galima teigti, kad sporto treneris turi būti analizuojantis, mąstantis ir save išreiškiantis žmogus. Jam kaitos, saviraiškos poreikis turi būti vidinis. Tai poreikis augti, tobulėti, atskleisti savo galimybes pasiekti daugiau negu pasiekta. Kadangi toks poreikis niekada nebūna visiškai patenkinamas, tai ir asmenybės augimas – nesibaigiantis procesas. Treneris, išreikšdamas save, suvokia realybę, geba priimti save tokį, koks yra, ir atkakliai žengia tobulėjimo keliu.

2.2. *Teorinė sporto trenerio kompetencijos samprata*

Kompetencijos šerdimi įvardijamas kvalifikacijos suteikimas, kurį lemia žinių, mokėjimų ir įgūdžių įgijimas, taip pat įvertinant gabumų, kurie veikia gebėjimų formavimąsi, svarbą bei žmogaus vertybes ir asmenines savybes. Kompetencijos ir kvalifikacijos sampratų santykis išryškina holistinį kompetencijos pobūdį (Jucevičienė, Lepaitė, 2000).

Kompetencija sporte – tai veiklos, klausimų, reiškinių sritis, kurią kas nors gerai išmano ir įgaliotas joje veikti, bei gebėjimas pagal kvalifikaciją, žinias, įgūdžius gerai dirbti, išmanymas (Gudzinevičiūtė, Kardelienė, Kardelis, Mykolaitienė, 2006).

Analizuodami profesinę kompetenciją trenerio veikloje manytume, jog tai yra esminis trenerio darbo įrankis, kadangi, anot Shaefer (2002), treneris privalo žinoti vaiko, paauglio, bręstančio jaunuolio ir suaugusio žmogaus, o taip pat skirtingų lyčių žmonių psichologinius, fiziologinius ypatumus.

Anot Karoblio (2003), trenerio kompetencija yra gebėjimas atlikti treniravimo veiklą, turėti jai pakankamai žinių, įgūdžių, energijos, gerai dirbti ir išmanyti veiklos technologiją. Mokslinėje literatūroje (Karoblis, Raslanas, Steponavičius, 2002) teigiama, jog treneris, fiksuodamas ir kaupdamas informaciją bei ja remdamasis, koreguoja sportinį rengimą. Tai daro trenerio veiklą nuoseklią, tikslingą, padeda išlaikyti jos kryptingumą bei didinti profesinę kompetenciją. Svarbiausia treneris, perteikdamas žinias, mokydamas treniruotės technologijos, veiklos būdų, suformuluoja vertybių sistemą, kad sportininkas galėtų visur ir visada kuo sėkmingiau tobulėti ir reikštis kaip asmenybė.

Trenerio kompetencija yra gebėjimas atlikti treniravimo veiklą, turėti jai pakankamai žinių, įgūdžių, energijos, gerai dirbti ir išmanyti veiklos technologiją. Kūrybinė trenerio kompetencija pasireiškia naujoviška ir nestandartine veikla, savarankišku kritiniu mąstymu, naujų netipiškų sprendimų ieškojimu ir taikymu.

Geros kompetencijos treneris privalo: gerai suvokti savo sporto šakos sportininko rengimo turinį (išmanyti, kokios fizinės ypatybės kokiomis treniruotės priemonėmis ugdomos, kokie fizinių krūvių parametrai, adaptacijos prie įvairaus intensyvumo dėsniumai, fizinio, techninio, taktinio ir psichologinio rengimo dėsniumai, kokia atsigavimo priemonių naudojimo metodika, teorinės žinios, sveikatos būklė, socialiniai veiksniai) (Karoblis, 2003).

Didelio pedagoginio meistriškumo treneris turi aiškią ir racionalią darbo sistemą, realiai įsivaizduoja galutinį savo veiklos rezultatą, puikiai išmano savo sporto šaką, bendruosius pedagogikos ir psichologijos dalykus. Tačiau vien dalykinės kompetencijos neužtenka. Norint

savę aktualizuoti ir realizuoti ir rezultatyviai išreikšti, reikia įgyti kompetencijos daugelyje sričių (Miškinis, 2002).

Kompetencija pabrėžia specialisto sugebėjimus įvairiose srityse, turinčiose ryšį su pedagoginiu darbu. Ypač svarbios šios sritys:

➤ **Intelektualinė kompetencija.** Treneris privalo įsisavinti pagrindinius logikos dėsnius ir daryti bet kokias išvadas tik remdamasis faktais ir logika. Šiai kompetencijos sričiai priklauso gebėjimas įgyti žinių apie visas reikšmingas mokslo ir kultūros sritis, turinčias sąlytį su pedagoginiu darbu.

➤ **Fizinė kompetencija.** Ji apima žmogaus fizinį pajėgumą, sveikatingumą, higieninius įpročius, gražią kūno sandarą. Treneriui būtina skirti dėmesį fizinei kompetencijai.

➤ **Emocinė kompetencija.** Ji remiasi gebėjimu suprasti net labai nežymius savo auklėtinių „sielos virpesius“, mylėti savo auklėtinius. Emocinės kompetencijos pasiekęs specialistas geba susidoroti su savo vidiniais konfliktais, jis atmeta tai, kas 17 nepasiekama, jis toleruoja ir skirtingas orientacijas bei nuomones, pripažįsta kitų žmonių autonomijos reikalingumą.

➤ **Socialinė kompetencija.** Tai gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti, draugiškai padėti visiems, kuriems reikia paramos, jausti atsakomybę už tarpusavio santykius, už savo valstybės, tautos likimą. Rūpinimasis egzistencinėmis problemomis, gyvenimo prasme liudija, kad treneris yra protaujantis žmogus.

➤ **Moralinė kompetencija.** Tai gebėjimas nepasiduoti nuotaikų stichijai, bet savo poelgius grįsti pastovesniais dalykais: principais, idėjomis, vertybėmis. Dorovinės kultūros lygis suteikia asmenybei dvasingumo, didelį autoritetą.

Treneris privalo jausti pareigą tapti asmenybe, giliai jaučiančia savo vertę ir integralumą.

Gyvendamas ateitimi specialistas pramina naujus takus ir kelius į nepaliestus plotus, nes asmenybė vystosi tik visaverčio gyvenimo srovėje (Miškinis, 2006).

Apibendrinant galima teigti, kad sportininko kompetencija – tai fizinių, psichologinių, pedagoginių, socialinių, specialių sporto žinių, gebėjimų, įgūdžių ir vertybių integrali ugdomoji raiška.

2.3. Trenerio organizaciniai ir komunikaciniai gebėjimai

Darbo sėkmę lemia ne dirbtų valandų skaičius, o darbo produktyvumas, todėl organizavimas yra viena svarbiausių trenerio veiklos funkcijų, apimančių visas kitas. Organizaciniai gebėjimai tai trenerio mokėjimas greitai ir veiksmingai taikyti organizacines žinias praktiškai, atsižvelgiant į turimą patirtį ir susidūrusią situaciją. Šie gebėjimai – tai organizacinio darbo žinių visuma, veiklos tikslų ir uždavinių supratimas, asmenybės ir kolektyvo ypatybių, organizacinio darbo taisyklių žinojimas, mokėjimas suburti kolektyvą, įkvėpti jį kryptingai siekti užsibrėžtų tikslų, sumaniai naudoti įvairius mokymo ir auklėjimo metodus, laikytis didaktikos ir auklėjimo principų, taikyti įvairias mokymo bei auklėjimo formas, mokėti tinkamai tvarkyti ir kontroliuoti savo, taip pat ir auklėtinių darbą (Miškinis, 2006).

Geru organizatoriumi gali tapti kiekvienas atkakliai to siekiantis treneris. Svarbiausia sąlyga – didelis visuomeninis aktyvumas, entuziazmas, meilė sportui, aktyvi gyvenimo pozicija kaip organizacinių mokėjimų ir įgūdžių kaupimo šaltinis (Miškinis, 2006).

Trenerio ir jo auklėtinių santykiai mokymo ir auklėjimo procese yra bene svarbiausias sėkmingos veiklos veiksnys. Treneris, kuris nekreipia dėmesio į tarpusavio santykius, dažnai konfliktuoja, nenori ir nemoka suprasti savo auklėtinių, nesukuria gero psichologinio klimato, puikių darbo rezultatų pasiekti negali (Miškinis, 2002).

Bendravimas visų pirma – tai tarpusavio santykiai ir tarpusavio sąveika, kuri atlieka informacinę funkciją, visada yra turiningas ir vyksta taikant įvairias komunikacijos priemones, skirtas žmonių tarpusavio supratimui palaikyti. Nuo sportininkų santykių su treneriu glaudumo priklauso pratybų veiksmingumas ir galutinis rezultatas (Carron, 2002; Gillbert, Trudel, 2004).

Bendravimas – labai svarus pedagoginis mokėjimas, neatsiejama trenerio pedagoginio meistriškumo dalis. Mokėjimas bendrauti turi daugybę komponentų, susijusių su dideliu rūpinimusi sportininkais, nepaprastu jautrumu ir dėmesingumu jiems. Taktiškas treneris gali supyksti ant sportininko, tačiau niekada nebus kerštingas, nepriekaištaus ir nežemins savo auklėtinio (Miškinis, 2006).

Treneris ne tik turi treniruoti, bet ir daug bendrauti su savo auklėtiniais. Jis privalo su jais kalbėtis apie viską: gyvenimo filosofiją, kilnius ir žemus poelgius, patriotizmą, pareigą savo šeimai, kolektyvo nariams, klubui, miestui, Tėvynei ir pan (Miškinis, 2007).

Trenerio ir jo auklėtinių santykių struktūra sudaro tam tikrą socialinių ryšių sistemą, kuri prasideda pačiu paprasčiausiu psichiniu ir socialiniu kontaktu ir baigiasi labai sudėtingais nuolatiniais tarpusavio ryšiais, kai auklėtiniai pasipasakoja savo išgyvenimus, prašo patarimų, kaip modeliuoti savo asmeninį gyvenimą, jais vadovaujasi ir pan. Glaudžiai bendraudamas su

savo auklėtiniais, treneris daro jiems didelę įtaką. Iš tarpusavio santykių išryškėja sportininkų emocinių lūkesčių visuma, jų emocinis ir psichologinis nusiteikimas, interesai, pasitenkinimas ar nepasitenkinimas savo padėtimi (Miškinis, Skyrius, 2005).

Visavertis bendravimas ir komandos darna gali įsivyrėti tik tuomet, kai visi jos nariai klauso vieni kitų, išklauso kitų nuomonę ir laisvai gali pareikšti savąja, kai trenerį domina jo auklėtinių mintys, nerimas, jaudulys, o auklėtiniais rūpi trenerio išgyvenimai, kai treneris skiria savo dėmesį kiekvienam komandos nariui ir pripažįsta jų išskirtinumą, o šie pripažįsta ir gerbia trenerį, kada siekdami bendrų rezultatų, treneris padeda auklėtiniais, o auklėtiniai – vieni kitiems ir patys sau. Treneriai praleidžia daugybę laiko bendraudami su savo treniruojamais sportininkais, todėl būdami pagrindinė komandos ašis ir atsakydami už jos sėkmingą veiklą, jie turi tobulai įvaldyti bendravimo įgūdžius, nes kasdieninėje veikloje jie nuolat palaiko ryšius su savo ugdytiniais ir su išorėje esančiomis organizacijomis, kurios taip pat turi įtakos jų veiklai (Miškinis, 2002).

Trenerio ir jo auklėtinių bendravimas turi remtis palankumu ir abipuse pagarba, meile, nuoširdumu, atvirumu ir altruizmu. O tai priklauso nuo paties trenerio dvasinio turtingumo, charakterio stiprumo, autoriteto, net išorinio patrauklumo ir daugelio kitų priežasčių (Miškinis, 2002).

Ne ka svarbiau yra ir trenerių motyvacija. Sportininko motyvacija – tai pagrindinis variklis, stumiantis link geresnio sportinio rezultato. Tik motyvuotas sportininkas gali siekti užsibrėžto tikslo, o tikslas – pagrindinis motyvacijos veiksnys. Anot Milašiaus (2008), motyvacija – sąmoningi ar nesąmoningi poreikiai, į tikslą nukreipiantys elgesį. Ji rodo, ko mums reikia, ko mes norime, kodėl mes darome vieną ar kitą (Milašius, 2008).

Kaip teigia Gražulis (2005), motyvacijos sąvoka bendrąja prasme reiškia asmens psichologinę būseną (vidinę paskatą arba poreikį), kuri lemia jo “įsipareigojimo laipsnį” veikti kažko siekiant.

Motyvacija – psichofiziologinis vyksmas, reguliuojantis asmenybės veiklą ir santykius su aplinka motyvų kaitos pagrindu; visuma motyvų lemiančių sportininkų aktyvumą siekiant užsibrėžto tikslo per pratybas ir varžybas (Sporto terminų žodynas, 1996). Anot Jovaišos (1993), norint keisti sportininko elgesį ar veiklą, reikia keisti motyvaciją. Siekdamas sužinoti motyvaciją sporto treneris turi:

1. Išsiaiškinti, kas sportininkui patinka sporte:

- sporto estetika, grožis;
- sportinės kovos dramatismas, bekompromisė kova, valios poreiškiai, aistros;
- pripažinimas, garbė, materialinė gerovė, galimybė pamatyti pasaulį;

➤ socialiai vertingų vertybių ugdymas sporto procese; galimybė didžiuotis savo Tėvyne (Miškinis, 2006).

2. Išsiaiškinti, kas paskatino sportuoti:

- ar pasiūlė draugai, mokytojai tėvai;
- ar noras įgyti daug naujų draugų;
- ar noras tapti stipriam, sveikam, gražiam;
- ar noras išsiugdyti tvirtą charakterį, valią, kitas asmenybės savybes;
- ar noras tapti įžymiam, būti dėmesio centre, pagarsėti savo sportiniais rezultatais (Miškinis, 2006).

Kaip teigia Miškinis (2005), treneriui taip pat labai svarbu žinoti sportinės sėkmės motyvaciją. Norint tai išsiaiškinti, treneris turi rasti atsakymą į tokius klausimus:

- koks sportininko požiūris į pasiektus rezultatus;
- kokių motyvų vedinas sportininkas sportuoja;
- koks sportininko nusiteikimas sunkiai dirbti;
- ar sportininkas objektyviai vertina savo ir kitų sportininkų laimėjimus;
- kokiomis priežastimis teisina savo sportines nesėkmes.

Manoma, kad kuo daugiau motyvacijos skatinimo šaltinių, tuo geriau, tačiau, kaip teigia tyrėjai (Wang, Biddle, 2001), kad vis dėl to išoriniai apdovanojimai turi žalingą poveikį vidinei motyvacijai. Kai žmonės žiūri į save, kaip į savo elgesio priežastį, jie suvokia save kaip skatinimus iš vidaus. Priešingai, kai žmonės suvokia savo elgesio priežastį kaip išoriškai nuo jų nepriklausomą (pvz., sportuoja dėl pinigų), jie yra išoriškai skatinami. Ir dažnai būna, kad kuo daugiau asmuo išoriškai skatinamas, tuo silpnesnė bus jo vidinė motyvacija (Gabler, 1994)

Motyvacija – veiklos žadintoja, varomoji jėga, regulatorius. Motyvacija yra ne tik ašinė sportininko asmenybės charakteristika, ne tik veda jį link nustatyto tikslo, bet ir įtakoja procesus, vykstančius jo organizme sportinės veiklos eigoje (reakcija į krūvį, atsistatymą, naujo įsisavinimą ir kt.) (Tilindienė, Bitinas, 2000).

2.4. Trenerio vadovavimo stiliai sportinėje veikloje

Sportas visada yra susijęs su be kompromisine kova, didelėmis fizinėmis bei psichinėmis perkrovomis, prieštaravimais, dramatiškumu, gebėjimu veikti ekstremaliomis sąlygomis, galėjimu daug ko atsisakyti, įveikti skausmą, išmokti kentėti ir pan. Dėl šių ir daugybės kitų neišvardintų

priežasčių trenerių veikla darosi vis sudėtingesnė, nes labai sudėtingas ir pats poveikio objektas – sportininkas, turįs savą patirtį, atitinkamą (dažnai ne mažesnę negu trenerio) išsilavinimą, daug žinių iš sporto teorijos bei didaktikos, materialiai nepriklausomas ir pan. (Miškinis, Skyrius, 2007).

Dabar pripažįstama, kad vadovai vienas nuo kito skiriasi ne tik savo vadovavimo rezultatais, bet ir metodais, kuriais pasiektų rezultatų. Kita vertus, taikomas vadovavimo stilius yra neatskiriamas nuo asmenybės charakteristikų. Teigiama, kad vadovavimas turi pasižymėti tokiomis savybėmis: emociniu stabilumu, bendravimu, aukštu intelektu, naujovių siekimu, savarankiškumu (Mikalauskas, 2000).

Pagal santykių su sportininkais kūrimą skiriamas autoritarinis, demokratinis, liberalus ir mišrus trenerio veiklos stilius. Kiekvienas trenerio veiklos stilius turi savitų ypatumų, o per poveikio vyksmą trenerio veikla tampa konkrečia sportininko veikla, kuri palengva, keičia sportininko parengtumą.

Svarbiausia, kad trenerio įtakos galia veiktų sportininko sąmonę gerai treniruotis, tobulėti (Karoblis, 2005).

Demokratiškasis trenerio veiklos stilius yra toks, kai kolektyvas, atsižvelgdamas į daugumos nuomonę, priima sprendimus pats ir atsako už jų vykdymą. Be to, treneris savo auklėtinius vertina ne kaip aklius jo valios vykdytojus, o kaip aktyvius dalyvius, įgyvendinančius atitinkamą programą, idėjas, užmojus. Treneris nerodo smulkmenišką globos, tiksliai formuluoja pagrindinius tikslus, uždavinius, nurodo jų sprendimo variantus, leidžia sportininkams rodyti iniciatyvą (Karoblis, 2005).

Demokratiniam valdymo stiliui būdingas nuolatinis dėmesys auklėjimo klausimams, čia remiamasi komandos lyderiu, sportiniu aktyvu, kolektyvas išsiskiria susitelkimu, sąmoningumu, drausme, kūrybingu aktyvumu, sugebėjimu savarankiškai spręsti sunkius uždavinius per pratybas ar varžybas. (Karoblis, 2003).

Demokratiškas vadovas, skirtingai nei autokratas, žmones valdo be grubaus spaudimo, remdamasis jų sugebėjimais ir gerbdamas juos. Toks vadovas linkęs daugumą klausimų spręsti kolegialiai, pasitariant ir pasvarstant. Jis skatina pavaldinių iniciatyvą, suteikia jiems galimybę dirbti savarankiškai, tuo pačiu stengdamasis ugdyti tokius darbuotojus, kuriems žmonės ar organizacijos tikslas taptų jų pačių tikslu. Demokrato kolektyve ypatingai propaguojamas informacijos sklaidimas ir keitimasis ja. Be to, vadovas demokratas puikiai orientuojasi situacijoje, valdo ir kontroliuoja, nors tuo pačiu palieka sprendimo laisvės ir pavaldiniams (Bakanauskaitė, Petkevičiūtė, 2003).

Autokratiškasis trenerio vadovavimo stilius, kai treneris pats priima sprendimus ir atsako už jų vykdymą. Valdoma griežtai, sportininkų iniciatyva slopinama, lyderio siūlymai laikomi nesvarstytais, neatsižvelgiama į sportininko nuomonę. Toks treneris nemėgsta prieštaravimų, priima kategoriškus sprendimus, reikalauja iš sportininkų tikslaus jų vykdymo, palieka tik mažiausias galimybes asmeninei iniciatyvai reikštis. Sportininkas gauna itin mažai informacijos (Karoblis, 2005).

Dėl ilgai trunkančio autoritarinio stiliaus trenerio vadovavimo komandoje susidaro specifinis klimatas, kuris pasireiškia nuolatine įtampa, nedideliu tarpasmeniniu sportininkų bendravimu. Be to, toks trenerio autoritarinis valdymo stilius pasireiškia per pratybas, federacijos susirinkimus, atrenkant sportininkus ir t.t. Tokio tipo treneris jaučia aplinkinių užgauliojimus, reiškia visiems nuolatinės pretenzijas, nedraugiškai sveikinasi ir t.t. Tačiau autoritarinį valdymo stilių galima panaudoti komandoje, kurioje yra grupė agresyvių sportininkų, nėra tvarkos, ekstremaliomis sąlygomis, kai maksimaliai reikia sutelkti komandos jėgas ir t.t. (Karoblis, 2003).

Autokratinis vadovavimo stilius pasižymi stipria valdymo centralizacija, polinkiu į vienvaldiškumą, sprendžiant ne tik pačias sudėtingiausias, bet ir gana paprastas problemas. Vadovas taip pat linkęs paimti valdžią į savo rankas. Visi autokratiško vadovo nurodymai pavaldiniams perduodami trumpai, griežtai, turi grasinimo atspalvį. Jis slopina darbuotojų iniciatyvumą, skatina jų nepasitenkinimą. Jo kontaktai pabrėžtinai oficialūs. Efektyvaus vadovo savybių vadovas autokratas turi nedaug. Lengviau būtų išvardinti tas efektyvaus vadovo savybes, kurių šis vadovas neturi, tai sugebėjimas bendrauti, empatija, objektyvumas, savęs įvertinimas, racionalumas. Vadovas autokratas dažnai daro stipraus, nepriklausomo ir savimi pasitikinčio žmogaus įspūdį (Bakanauskaitė, Petkevičiūtė, 2003).

Liberalusis trenerio veiklos stilius yra toks, kai sportininkai priima sprendimus patys ir atsako už jų vykdymą. Treneris mažai dalyvauja treniruotės vyksme, dažniausiai atlieka tarpininko vaidmenį, sprendžia organizacinius klausimus. Šitaip vadovaujama dažniausiai didelio meistriškumo sportininkams. Liberaliojo trenerio veiklos nesėkmė yra ta, kad valdymo objektas (sportininkas arba komanda) tampa subjektu ir primeta savo valią ne tik treneriui, bet ir sporto organizacijai. Apskritai liberalusis veiklos stilius sporte nėra efektyvus (Karoblis, 2005).

Dar prieškarinio Lietuvos prezidentas Kazys Grinius teigė: „Sportas turi būti išmintingose rankose ir prote“. Į būsimas pergales mūsų sportininkus atves ne raumenų jėga, o minties, proto triumfas, mokslo galia. Treneris privalo pats viską padaryti, gilinti žinias, daug stebėti ir dirbti, praminti savo taką, palikti savo brydę, pėdas žemėje, kad atsigręžęs sportininkų darbuose, laimėjimuose ir pralaimėjimuose pamatytų kokios liko žymės (Karoblis, 2003).

Liberalus vadovas sėkmingai gali dirbti tik tuomet, kai sportininkai savarankiškai planuoja ir organizuoja savo veiklą ir nurodymų į trenerį kreipiasi retkarčiais, kai reikia. Liberaliam vadovui idealus maždaug taip kalbantis sportininkas: „Leiskite man veikti“. Bendraudamas su sportininkais treneris liberalas pabrėžtinai mandagus, geranoriškas ir taktiškas. Jis visada išklauso kritiką ir kitų nuomones, tačiau nesugeba nieko keisti (Bakanauskaitė, Petkevičiūtė, 2003) Kartais sunku spręsti, kuris veiklos būdas yra geriausias. Susitelkusiose ir suvokiančiose veiklos tikslus grupėse (komandose) tikslinga taikyti demokratinį vadovavimo stilių. Jei grupę (komandą) sudaro labiau patyrę, išsilavinę, intelektualūs žmonės, veiksmingas bus liberalus vadovavimo stilius. O besiformuojančiose, negebančiose nusiteikti tam, kad būtų siekiama tikslo, grupėse tam tikrą laiką gali būti efektyvus autokratinis valdymo stilius (Mullins, 1996, Razauskas, 1997, Jusevičius, 1998).

Patyręs vadovas naudoja vadovavimo stilių kombinaciją. Priimtinausias autoritarinio ir demokratinio valdymo stilių santykis: vadovas priima lanksčius valdymo metodus dirbdamas su žmonėmis ir kiekvieną dieną tikrindamas savo veiksmų teisingumą. Mišraus stiliaus treneriui labai rūpi gero psichologinio mikroklimato komandoje būvimas. Vadinasi, toks treneris sudarys sąlygas, kurioms sportininkai bus linkę aktyviai bendradarbiauti tarpusavyje, drąsiai kreiptis į trenerį ne tik dalykiniais klausimais, susijusiais su treniruočių vyksmu, bet ir asmeniniais taip pat. Toks vadovavimas laiduoja tikrus komandinius santykius sportinėje veikloje – tiek savitarpio pagalbos, tiek bendradarbiavimo, nes savo tikslingu darbu treneriai padeda visapusiškai vystyti asmenybei. Puikiai suvokiama, kad išauklėtas sportininkas tampa geriau valdomas (Mikalauškas, 2002).

Sporto klubo gyvenimui ir veiklai didžiulę reikšmę turi vadovų ir trenerių elgesys ir nuostatos. Vadovai treneriai yra autoritetas, kuriuo seka vaikai ir jaunimas. Todėl labai svarbu pasirinkti tokią vadovavimo formą, kuri tiktų grupei ar situacijai. Įtaka grupės gyvenimui, sukelia prielaidas griežtai tvarkai, kartu ir sukuria lygiateisiškumo ir draugišką atmosferą. Įtaka atskiram nariui, noras apginti save ir nesitaikstymas su kitų nuomone. Jausmas „esu toks pat geras“, dalyvavimas priimant sprendimus ir tolerancija kitų atžvilgiu (Čingienė, 1998).

3. Sporto klubų trenerių veiklos modeliavimo empirinis tyrimas

3.1. Tyrimo rezultatų analizė ir aptarimas

Tyrimo metodas. Sporto klubų trenerių profesinės veiklos modelio ypatumų tyrimui buvo pasirinktas anketinės apklausos raštu metodas. Šia standartizuota procedūra buvo raštu apklausiami respondentai, užduodant atvirus ir uždarus klausimus su galimais atsakymais. Apklausos metu gauti pirminiai duomenys buvo apdorojami MC Office Excell programa bei taikant teksto turinio analizės metodą.

Tyrimo parametrai. Magistro baigiamojo darbo empirinio tyrimo tikslas - ištirti sporto trenerių veiklą ir išanalizuoti sporto klubų trenerių profesinės veiklos modeliavimą.

Empirinės dalies uždaviniai:

1. Parengti tyrimo anketą;
2. Suformuoti tyrimo imtį Lietuvos miestų sporto klubuose;
3. Atlikti anketinį tyrimą;
4. Apdoroti anketinio tyrimo duomenis.

Tyrimui atlikti remiamasi teorinėje darbo dalyje aprašytais modeliais.

Tyrimo imtis. Atsitiktine tvarka respondentais pasirinkta 20 sporto klubų trenerių, dirbantys skirtinguose Lietuvos sporto klubuose.

Tyrimo laikas. Anketinė apklausa buvo atliekama 2012 metais rugsėjo – lapkričio mėnesiais. Kokybinio tyrimo anketos buvo išsiųstos į Lietuvos sporto klubus. Kiekybinio tyrimo anketos buvo išsiųstos į Vilniaus edukologijos fakulteto katedrą.

Kokybinio tyrimo instrumentas. Tyrimui atlikti sudaryta anketa, kurioje respondentams pateikiama 20 klausimų, atviro ir uždaro tipo. Anketos apimtis – 5 puslapiai. Anketos pavyzdys pateikiamas 2 priede.

Kiekybinio tyrimo instrumentas. Tyrimui atlikti sudaryta anketa, kurioje respondentams pateikiama 19 klausimų, atviro ir uždaro tipo. Anketos apimtis – 5 puslapiai. Anketos pavyzdys pateikiamas 1 priede.

Anketoje demografinį bloką sudaro klausimai, skirti surinkti informacijai apie respondentus. Pateikiami klausimai apie tyrimo dalyvių lytį, darbo kvalifikaciją. Demografinio bloko duomenys padės atskleisti pagrindinę respondento informaciją. Diagnostiniame bloke tiriama trenerių darbo stažas, darbo principai ir metodika. Šiame bloke klausimų, atsiskleidžia trenerių asmeninės savybės, įgūdžiai ir gebėjimai.

3.2. Sporto klubų trenerių apklausos analizės rezultatai ir jų apibendrinimas

Pirmuoju klausimu („Trenerio profesijos pasirinkimo motyvai“) siekta išsiaiškinti sporto trenerių, dirbančių Lietuvos sporto klubuose, sporto profesijos pasirinkimo motyvus, kas daugiasia lemia ir turi didžiausią įtaką tokios trenerio profesijos pasirinkimui (žr. 1 pav.).

1 lentelė

Demografinės tiriamųjų charakteristikos

Imties dydis	n = 20
Lytis	Vyrai (100%)
Amžiaus vidurkis	28 m.
Darbinis stažas	5, 5 m.
Trenerio kvalifikacinė kategorija	Sporto trenerio kvalifikacinė kategorija
Geografinė sklaida	Treneriai apklausti iš įvairių Lietuvos sporto klubų

Pirmojo tyrimo dalyje buvo taikomas anketinės apklausos metodas, naudojant ir uždaro ir atviro tipo klausimus. Kiekybinis tyrimas - struktūrizuotas, besiremiantis iš mokslinės problemos kylančia hipoteze tyrimas, taikant matematinės analizės metodus tyrimo duomenis apdoroti bei nagrinėjama reiškiniui aprašyti (Žydžiūnaitė, 2007). Atviro tipų atsakymų turinys buvo analizuojamas remiamtis kokybine *content* analize. Pasirenkant *content* (turinio) analizės duomenų analizės metodą, interviu metu surinkta medžiaga bus analizuojama bei apibendrinama, siekiant patvirtinti arba paneigti prielaidas, atsakyti į išsikeltus klausimus (Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008).

1 pav. Trenerio profesijos pasirinkimo motyvai

Kiekvienas asmuo gyvena socialinėje aplinkoje, kuri gali įtakoti asmens profesijos pasirinkimus. Iš pateiktų analizės duomenų matyti, kad labiausiai sporto trenerio profesijos pasirinkimą lėmę motyvai buvo: pasirinktos sporto šakos kultivavimas – (44%), profesijos atitikimas asmens poreikius – (28%), bendravimas su šios srities atstovais ir noras parodyti savo sugebėjimus kitiems – (9%), šios srities mokslo laimėjimai – (6%). Mažiausiai lėmęs motyvas respondentų nuomone - specialybė turi įtakos sveikatai ir ilgaamžiškumui – (4%).

2 pav. Trenerio profesinių žinių tobulinimas

Nuolatinis žinių siekis, kompetencijos ir kvalifikacijos kėlimas kiekvienam specialistui leidžia nuolat mokytis ir tobulėti savo profesinėje srityje. Iš pateiktų duomenų matyti, kad sporto treneriai dažniausiai tobulina savo profesines žinias seminaruose, taip teigia (38%) apklaustų trenerių, pažintinėje veikloje, kurioje sportininkai įgyja žinių, mokėjimų ir įgūdžių – (29%), sportininkų treniruotumo kitimo aptarimuose - (11%), mokslinėse konferencijose taip pat (11%) ir mažiausiai treniruočių planavimo aptarimuose – (8%) ir sportininko atlikto darbo aptarimuose – (5%). Taigi daugiausia respondentų išskyrė seminarų ir trenerių pažintinės veiklos įtaką jų profesiniam tobulėjimui, tačiau vertėtų atkreipti dėmesį ir į seminarų tematikas, bei pažintinės veiklos ypatumus, kurie taip yra svarbūs tobulinant trenerio profesinę veiklą.

Atsakymų į klausimo „*Ar įgytos teorinės žinios Jums naudingos praktinėje veikloje?*“ turinio analizės metu išskirtos aštuonios kategorijos, atspindinčios respondentų nuomonę apie praktinių žinių taikymo naudingumą jų praktinėje veikloje. Tiriamieji tvirtino, jog teorinės žinios yra be abejo labai naudingos praktinėje veikloje, tik reikia laiku jas mokėti pritaikyti praktikoje. Respondentų nuostatą šiuo klausimu atspindi toks samprotavimas: „Be teorinių žinių sunku praktikoje, visada kad ir kokia būtų situacija, visada teorinės žinios gali palengvinti iškilusius sunkumus praktikoje“.

<i>Kategorija</i>	<i>Patvirtinantis teiginys</i>
<i>Teorinių žinių taikymo naudingumas trenerio sporto praktinėje veikloje</i>	<p>”(...) nes žinių niekada nebūna per daug“</p> <p>”(....)be teorinių žinių sunku praktikoje“</p> <p>”(....) Be abejonės, žinių niekadoms nebūna per daug“</p> <p>”(....)Bet kokios įgytos žinios yra naudingos organizuojant praktinę veiklą. Žinoma, ne visos jos yra naudingos, bet tik per praktinę veiklą treneris atsirenka kas naudinga, o kas - ne. Šie du dalykai turi eiti koja, kojon“</p> <p>”(....)Naudingos jei seminarai atitinka sporto šaką“</p> <p>”(....)Įgytas žinias tiesiogiai stengiuosi pritaikyti krepšinio aikštelėje su žaidėjais ar fizinio „</p> <p>”(....) žinoma, tik reikia atsiminti daug teorijos.</p> <p>”(....) Taip, be teorinių žinių būtušausa ir praktika..</p>

1 lentelė. Teorinių žinių naudingumas trenerio sporto praktinėje veikloje

Iš pateiktų analizės duomenų matyti (4 pav.), kokias svarbiausias sporto treneriui savybes išskiria sporto treneriai, tai valdymo gebėjimai (organizavimas, planavimas, sprendimo priėmimas, išvadų darymas - (27%) ir gebėjimas bendrauti – (26 %), mokymo metodų įvairovių žinojimas – (24%), užsienio kalbos žinojimas – (13%), didaktikinės žinios ir gebėjimai – (10%).

Treneris mokėdamas bendrauti ir tinkamai valdyti ir organizuoti savo veiklą, bendraudamas su būsimais sporto pedagogais, sportininkų grupėmis, turi mokėti jas suvaldyti, mokėti atkreipti sportininko dėmesį ir motyvuoti. Kaip yra pasakęs Sokratas „*Nė vienas žmogus nesiims jokio, net menkausio darbo, kurio nėra mokęsis, - tačiau kiekvienas mano esąs pasirengęs sunkiausiai iš darbų – vadovavimui.*“ Šiais žodžiais pasakoma, kad pedagoginis darbas yra sunkus. Visų pirma reiktų atsižvelgti į grupės tarpasmeninius santykius. Kiekvienas nori būti lyderis. Tai sudaro konkurenciją. Tačiau tai ne taip paprasta. Tai tuo pačiu gali duoti ir teigiamą grįžtamąjį ryšį ir neigiamą - priklausomai nuo sportininko asmenybės.

4 pav. Svarbiausios sporto trenerio savybės

5 pav. pateikiami duomenys, kad vertinanant psichologinius sugebėjimus dirbant sporto srityje ir jų svarbą sporto treneriui. Dauguma apklaustų sporto trenerių kaip labai ryškius išskyrė: bendravimo įgūdžius - (19%), sugebėjimas tinkamai organizuoti savo laiką ir veiklą – (19%), sugebėjimas dirbti komandoje - (19%). Almonaitienė ir kt. (2002) nurodo, kad bendravimas apima dviejų ar daugiau žmonių tarpusavio suvokimą, keitimąsi informacija, sąveiką ir santykius. Todėl norint bendrauti ir ypač mokyti (treniruoti) kitus asmenis reikalingi puikūs bendravimo įgūdžiai. Mažiausiai sporto trenerių vertinami tokie psichologiniai sugebėjimai, kaip sugebėjimas sutelkti dėmesį - (9%), sugebėjimas užsibrėžti tikslus – (8%), sugebėjimas mobilizuotis, kai to reikia ir vaizdinių kūrimas, savo veiksmų įsivaizdavimas - (6%), sugebėjimas atsipalaiduoti – (5%). Kadangi besitreniruojantys asmenys yra skirtingi, nereikėtų pamiršti ir šių psichologinių sugebėjimų.

Sugebėjimas dirbti komandoje, geri bendravimo įgūdžiai, sugebėjimas tinkamai organizuoti veiklą yra neatsiejama sporto trenerio darbo dalis, be šių psichologinių gebėjimų gana sunku būti geru treneriu. Sugebėjimas perduoti savo žinias yra sudėtingas dalykas daugeliui trenerių. Dauguma sportininkų tiesiog dirba pagal jiems duotą programą, nesigilindami į tai ką jie daro ir kaip tai juos veikia. Baigę sportinę karjerą jie dažniausiai žino tik taisykles.

5 pav. Psichologiniai sugebėjimai svarbiausi sporto treneriui

6 paveiksle pateikta duomenų analizė tvirtina, kad labiausiai sporto treneriams trūksta sporto psichologijos žinių, taip mano net (37%) apklaustų trenerių, taip labai trūksta sporto medicinos žinių – (31%), sporto vadybos – (16%), treniruočių planavimo – (11%), na ir mažiausiai fiziologijos žinių – (5%). Kiekviena ši sritis atsispindi tiesioginiame treniravimo procese.

Galima daryti prielaidą, kad treneriai tikrai domisi sporto psichologijos klausimais. Daugelis trenerių gana gerai suvokia sporto psichologijos reikšmę, galimybes ir būtinumą sportinio rengimosi metu.

6pav. Profesinių žinių trūkumas

7 pav. Būsimųjų sporto pedagogų dorinių bruožų trūkumai

Aptariant būsimų sporto pedagogų dorinius bruožus (7 pav.), teigiama, kad labiausiai sporto treneriams trūksta šių dorinių bruožų: taktiškumo – (47%), kuklumo – (21%), atsakingumo – (15%), pareigingumo – (11%), ir mažiausiai tai nuoširdumo – (6%). Vadinasi, kad treneriai save pristato kaip nuoširdžius, pareigingus ir atsakingus specialistus, kuriems kartkartėmis pritrūksta taktiškumo ir kuklumo.

8 pav. Dažniausiai taikomi mokymosi metodai, rengiant būsimus sporto pedagogus

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti (8 pav.) kokius dažniausiai mokymosi metodus taiko sporto klubų treneriai, rengiant būsimus sporto pedagogus. Didžioji dauguma (49%) trenerių teigia, kad taiko praktines paskaitas, (23%) trenerių teigia, kad paskaitas, (15%) trenerių teigia, kad seminarus ir (14%). Kiekvienas šių metodų gali būti skirtingai pritaikomas ir naudojamas ruošiant būsimus sporto trenerius.

9 pav. Prielaidos, lemiančios sėkmingą trenerio karjerą

9 paveiksle vaizduojamas prielaidos, labiausiai lemiančios sėkmingą trenerio karjerą anot trenerių yra ryžtas ir valia – (59%), mokėjimas bendrauti ir motyvuoti (29%), specialus įgytas atitinkamas išsilavinimas – (27%), profesionalus sportininkas – (14%), o ryšiai ir pažintys bei įgyta licencija, anot trenerių nelemia sėkmingos trenerio karjeros.

Iš tiesų ryžtas ir valia lemia yra viena svarbiausių žmogaus savybių, kuri lemia labai daug, norint siekti sėkmingos karjeros. Valios ryžtingumas pasireiškia tuomet, kai reikia priimti skubotą sprendimą, o sprendimo variantų yra daug. Ryžtingas žmogus nepasimeta, todėl pasirenka sprendimą kuris atrodo jam tinkamiausias ir jį ryžtingai vykdo. Ryžtingas žmogus gali laiku atšaukti sprendimą, jeigu jis jam pasirodo netinkantis, o jo trūkumai išaiškėja vykdymo eigoje. Taigi, ir sporto treneriai išskyrė ryžtą ir valią, kaip pagrindinę prielaidą, lemiančią sėkmingą sporto trenerio karjerą.

10 pav. Trenerio asmeninių kompetencijų vertinimas

Trenerio asmeninių kompetencijų vertinimo rezultatai pateikiami 10 paveiksle. Didžioji dalis apklaustųjų (45%) trenerių mano, kad labiausiai pasižymi gebėjimu komunikuoti su kitų sričių ekspertais, (27%) trenerių mano, kad tarpasmeniniais įgūdžiais, (20%) trenerių mano, kritikos ir savikritikos gebėjimais, (8%) trenerių manp, jog gebėjimu dirbti tarpdalykinėje komandoje.

<i>Kategorija</i>	<i>Patvirtinantis teiginys</i>
<i>Svarbiausios kompetencijos asmeniniam tobulėjimui trenerio profesijos veikloje</i>	<p>”(…) Savikritiškumas, begalinis noras tobulėti, bendravimas su kitais treneriais.</p> <p>”(…) stengtis tobulėti ir tobulėti</p> <p>”(…) teorijos pritaikymas praktikoje</p> <p>”(…) Žinios. Kuo daugiau žinosi, tuo didesnę pasirinkimo galimybę turėsi tobulinantis praktinėse situacijose.</p> <p>”(…) igudžiai, įgytos žinios</p> <p>”(…) Atsakingumas, jūdejimas pirmyn</p> <p>”(…) tobulinti savo gebėjimus</p>

2 lentelė. Svarbiausios kompetencijos asmeniniam tobulėjimui trenerio profesijos veikloje

Atsakymų į klausimą „Kokios, Jūsų manymu, yra svarbiausios kompetencijos Jūsų asmeniniam tobulėjimui trenerio profesijos veikloje?“ analizės metu išskirtos septynios kategorijos, atspindinčios respondentų nuomonę svarbiausias kompetencijas jų apie praktinių žinių taikymo naudingumą jų praktinėje veikloje. Tiriamieji nurodė, jog teorinės žinios yra be abejo labai naudingos praktinėje veikloje, tik reikia laiku jas mokėti pritaikyti praktikoje. Respondentų nuostatą šiuo klausimu atspindi toks samprotavimas: „ Be teorinių žinių sunku praktikoje, visada kad ir kokia būtų situacija, visada teorinės žinios gali palengvinti iškilusius sunkumus praktikoje. Anot respondentų, didžiausios vertybės trenerio profesijos veikloje yra žinios ir nuolatinis tobulėjimas.

<i>Kategorija</i>	<i>Patvirtinantis teiginys</i>
-------------------	--------------------------------

	<p>”(....) Nes atlieku savo mėgiamą darbą,</p> <p>”(....) Man patinka mano darbas, kadangi randu būdą kaip gerai sutarti, bendrauti su žmonėmis, kuriems reikia mano žinių ir mokymo. Vieni kitus suprantame ir palaikome. Bendrai tikime vieni kitais ir pačiu sportu. Taip pat tai darbas, kuris atneša džiugių rezultatų kai yra pasiekiamas tikslas arba pergalė.</p> <p>”(....)Jeigu galėčiau gyvenime pasirinkti kokią tik noriu profesiją, vis tiek imčiau trenerio.</p> <p>”(....) Tai leidžia patenkinti troškimą - kovoti ir siekti pergalių.</p> <p>”(....) Sportas mano hobbis ir darbas</p> <p>”(....) Maniau, bus daugiau darbo pasiūlymų</p> <p>”(....)Tikejau, kad darbas bus labiau apmokamas</p> <p>”(....) Nėra Lietuvoje galimybės tobulėti šioje profesijoje.</p>
<i>Patenkintas</i>	
<i>Nelabai patenkintas</i>	
<i>Nepatenkintas</i>	
<i>Visiškai nepatenkintas</i>	

3 lentelė. Ar jūs esate patenkintas (a) savo profesija?

Klausimo „Ar jūs esate patenkintas (a) savo profesija?“ analizės metu paaiškėjo respondentų nuomonės ar jie yra patenkinti savo profesija, vertinant pagal šiuos teiginius „patenkintas“, „nelabai patenkintas“, „nepatenkintas“, ir „visiškai nepatenkintas“ didžioji dauguma respondentų tvirtino esą patenkinti savo profesija ir nežadantys jos keisti, konstatuodami, jog sporto profesija yra jų hobbis, gyvenimo dalis ir panašiai. Likusieji nėra patenkinti savo profesija, kadangi nėra labai gerai apmokamas darbas, dar kita priežastis - nėra galimybės Lietuvoje tobulėti sporto srityje, mano, kad geriau dirbti užsienyje šią profesiją.

Kategorija

Patvirtinantis teiginys

”(....) Norėčiau tobulėti, įgyti dar daugiau profesinių žinių. O kaip dėl karjeros aukštumų tai parodys ateitis.

”(....) Tobulėti, tobulėti, tobulėti.

”(....)Plėtoti pasirinktą sporto šaką, didinti jos žinomumą, ruošti profesionalius sportininkus,

Profesijos ateities lūkesčiai

siekti aukštų rezultatų
 ”(...) Atsidaryti savo sporto klubą
 ”(...) Dar daugiau ismanyti savo profesija
 ”(...) Dar daugiau žinoti ir būti specialistu savo profesijoje.
 ”(...) Tikiuosi kilti karjeros laiptais.
 ”(...) Tiesiog noriu tobulėti, o kaip bus toliau, pamatysime.

4 lentelė. Profesijos ateities lūkesčiai

Atsakymų į klausimo „*Jūsų lūkesčiai susiję su Jūsų profesija ateityje*“ turinio analizės metu aštuonios kategorijos, atspindinčios respondentų nuomonę apie jų profesijos lūkesčius ateityje. Respondentai tvirtino, jog savo ateitį sieja tik su sportu, taip pat daugelis teigė, kad labai norėtų atidaryti savo sporto klubą, ir tobulėti savo profesijos srityje, gilintis į jos žinias, nuolat tobulintis įvairiuose sporto seminaruose, sporto stažuotėse, tiesiog tapti puikiai išmanančiu savo sritį specialistu. Respondentų nuostatą šiuo klausimu atspindi toks samprotavimas: „ Tiesiog didžiulis noras tobulėti savo profesinėje srityje, kilti karjeros laiptais ir tiesiog plėsti savo profesijos akiratį, ir tikrai nekeisti sporto profesijos.“

Kategorija***Patvirtinantis teiginys***

	”(...) Nemanau (bet nesakyk niekada ne).
<i>Profesijos keitimo galimybės pasirinkimas</i>	”(...) Tikrai ne. ”(...) Ne, nes man patinka mano darbas. ”(...) Nekeisčiau, nes savęs kitos profesijos atstovu neįsivaizduoju.

5 lentelė. Profesijos keitimo galimybės pasirinkimas

Klausimo „*Jeigu turėtumėte galimybę, ar keistumėte savo profesiją?*“ turinio analizės metu paaiškėjo respondentų nuomonės apie sporto trenerio profesijos keitimo galimybę. Tiriamieji nurodė, jog nenorėtų keisti savo profesijos, yra labai patenkinti savo dabartiniu sporto klubo trenerio darbu, tačiau buvo ir teigiančių, kad jei turėtų pasiūlymą keisti darbą esant geresnėmis sąlygomis tai tikrai apsvarstytų šią galimybę. Naujų iššūkių priėmimas, kaip naujos darbo galimybės kitomis sąlygomis nelieka nepaminėtos respondentų.

18 pav. Kurioje sporto šakoje dirbate?

Analizuojant respondentų darbo šaką (18 pav.) atskleista, kad daugiausia sporto klubų trenerių (34%) dirba komandinio sporto šakoje, 14% trenerių dirba techninio sporto šakoje ir lengvosios atletikos sporto šakoje, 10% gimnastikos sporto šakoje ir jėgos sporto šakoje, 9% - trenerių dirba kitose sporto šakose. Taigi galime teigti, kad komandinio sporto šaka lieka populiariausia. Galima paminėti, kad mūsų šalyje labiausiai yra populiarus komandinis sporto šaka – krepšinis. Lietuva ir vadinama krepšinio šalyje, todėl galima teigti, kad ir daugiausiai trenerių ir praktikuoja būtent komandinio sporto šaką, žinoma ne mažiau ir svarbios ir kitos komandinės sporto šakos, tiesiog gal nėra tokios populiarios kaip krepšinis.

19 pav. Treniruojamųjų žmonių amžius

Tyrimu siekta atskleisti respondentų amžių (19 pav.). Sporto trenerių treniruojamųjų žmonių amžius yra iki 18 metų, taip teigia 38% sporto trenerių, 14% sporto trenerių treniruojamųjų žmonių amžius yra nuo 18 iki 20 metų, nuo 21 iki 23 metų ir nuo 24 iki 26 metų, na nuo 26 ir daugiau sudaro 20% trenerių treniruojamųjų žmonių. Taigi matome, kad didžioji dauguma treniruojamųjų yra jaunuoliai, kurių amžius nesiekia pilnametystės (18) metų.

<i>Kategorija</i>	<i>Patvirtinantis teiginys</i>
<i>Siūlymai ir rekomendacijos dėl profesinės veiklos gerinimo ir tobulinimo</i>	”(....) Daugiau praktinių žinių paskaitose
	”(....) Daugiau rengti seminaru ne tik žmonėms turintiems išsilavinimą, bet ir tiems, kurie domisi savo sveikata bei figūra
	”(....) Skirti didesnę dėmesį kitoms sporto sakoms, ne tik krepšiniui
	”(....) Trenerius daugiau siųsti į stažuotes užsienyje
	”(....) Daugiau praktinių žinių seminaruose
	”(....) Daugiau nemokamu seminarų steigti

6 lentelė. Siūlymai ir rekomendacijos dėl profesinės veiklos gerinimo ir tobulinimo

Atsakymų į klausimo „*Jūsų siūlymai ir rekomendacijos dėl profesinės veiklos gerinimo ir tobulinimo?*“ turinio analizės metu išskirta šešios pagrindinės siūlymų ir rekomendacijų kategorijos dėl sporto profesinės veiklos gerinimo ir tobulinimo. Dauguma tiriamųjų tvirtino, jog reikėtų daugiau praktinių žinių paskaitose, taip pat seminaruose, skirti didesnę dėmesį kitoms sporto šakoms ne tik mūsų populiariajai sporto šakai - krepšiniui.

Respondentų atsakymuose atsispindi, kad sporto treneriams reikia daugiau ir dažniau dalyvauti stažuotėse, rengti daugiau seminarų sporto temomis, ne kaip dauguma trenerių teigė, kad labiausiai jiems trūksta sporto medicinos bei sporto psichologijos žinių, todėl būtų labai tikslinga rengti seminarus ir didesnę dėmesį atkreipti į šių dalykų žinias.

3.3. Vilniaus edukologijos universiteto studentų analizės rezultatai ir jų apibendrinimas

Tyrimo metu respondentų buvo klausiama apie motyvus, paskatinusius juos pasirinkti sporto pedagogo profesijos specialybę. Pateikiami duomenys atskleidžia, kad labiausiai sporto pedagogo profesijos pasirinkimą labiausiai lėmė du motyvai: noras įgyti sporto pedagogo aukštąjį išsilavinimą, taip teigia 31% apklaustų studentų ir profesija atitinka mano poreikius motyvus, taip teigia 30% apklaustų studentų. 18% apklaustų studentų nurodė motyvą, kad buvo lengviau įstoti. Mažiausiai įtakos turėję motyvai, renkantis sporto pedagogo profesiją: bendravimas su šios srities atstovais – 4%, gerai apmokamas darbas – 3%, noras parodyti kitiems savo sugebėjimus – 4%, mokytojo rekomendacijos – 3%, patarė tėvai, giminės 1%, patiko pedagoginis darbas – 2%, buvo lengviau įstoti - 18%, ir lėmė atsitiktinumas – 4%.

Tiriamųjų nuomone, pašaukimą specialybei, pedagoginiam darbe būtų galima laikyti vienu pagrindiniu specialybės pasirinkimo elementu.

1 pav. Motyvai, lėmę sporto pedagogo profesijos pasirinkimą

2 pav. Ar pasirinkę sporto pedagogo profesiją įsivaizduojate, ką dirbsite?

2 paveiksle pateikiamas atsakymų į klausimą „Ar pasirinkę sporto pedagogo profesiją įsivaizduojate ką dirbsite?“. Net 69% apklaustų studentų įsivaizduoja, ką dirbs ateityje, baigę sporto pedagogo profesiją Vilniaus edukologijos universitete, ir tik 6% apklaustų studentų neįsivaizduoja savo profesinės ateities. 25% apklaustų studentų neatsakė į šį klausimą.

Tenka pažymėti tik tą faktą, jog didžioji dalis būsimųjų sporto pedagogų specialistų žino ir įsivaizduoja, ką jie dirbs po studijų universitete. Galima daryti prielaidą, kad tai tie studentai, kurių motyvas pasirinkti šias specialybes buvo noras įgyti aukštąjį sporto pedagogo išsilavinimą. Kadangi ne visi studentai įsivaizduoja, ką jie dirbs po studijų, tai ir atsakyti į klausimą, „Ar tai bus mėgstamas jūsų darbas?“.

3 pav. Kuo planuojate dirbti, pabaigę sporto pedagogo studijas?

3 paveiksle nurodoma, respondentų įsivaizdavimas dėl jų profesinės ateities. Duomenys atskleidžia, kad būsimieji sporto pedagogai, pabaigę sporto pedagogo studijas planuoja ateityje dirbti sporto klubo treneriu, taip teigia 33% apklaustųjų, kūno kultūros mokytoju - 14% apklaustųjų, sporto vadybininku - 19% apklaustųjų, sporto komentatoriumi - 7% apklaustųjų ir mažiausiai sporto kontrolieriumi – 3% apklaustųjų, ir net 24% apklaustųjų į šį klausimą neatsakė. Taigi galima daryti prielaidą, kad sporto pedagogiką studijuojantys studentai universitete jau labiausiai orientuojasi į sporto klubo trenerio profesiją.

4 pav. Kaip Jūs manote, ar tai bus mėgstamas, Jūsų darbas?

Į pateiktą klausimą „Kaip Jūs manote, ar tai bus mėgstamas, Jūsų darbas?“ atsakymų pasiskirstymas vaizduojamas 4 paveiksle. Didžioji dalis respondentų teigiamai atsakė (73%) apklaustų studentų, ir tik 1% apklaustų studentų atsakė neigiamai. Likusi respondentų dalis -18% nežino. Galima daryti prielaidą, kad pagal studentų pasirinktas specialybes, teigiamiau į savo būsimą profesiją žiūri būsimieji sporto treneriai.

5 pav. Informacijos šaltiniai, turėję įtakos pasirenkant specialybę ?

5 paveiksle pateikiamas informacijos šaltinių įtakos reikšmė renkantis specialybę. Matyti, kad didžiajai daliai tiriamųjų daugiausiai informacijos apie specialybę suteikė ir ją rinktis paskatino treneris, tai nurodė 39% apklaustų studentų. Analizuojant rezultatus pagal būsimą specialybę galima teigti, kad trenerio asmenybė suvaidino didesnę vaidmenį būsimiesiems sporto treneriams.

Tačiau kad tiek vienoje, tiek kitoje studentų grupėje, treneris buvo laikomas ir vienu iš pagrindinių informacijos šaltinių. Turbūt tai galima būtų aiškinti kaip trenerio kompetencijos svarba. Antroje vietoje studentai nurodė sporto varžybų lankymą - 32%, trečioje – draugus – 16% , ketvirtoje – kiti šaltiniai 10%, tėvai – 8% ir žiniasklaida - 4%.

6 pav. Svarbiausi psichologiniai sugebėjimai, dirbant sporto srityje

Iš pateiktų duomenų matyti (6 pav.), kad vertinanat psichologinius sugebėjimus dirbant sporto srityje ir jų svarbą pedagogui, dauguma apklaustų studentų ryškiausiai išskyrė: bendravimo įgūdžius - 20%, sugebėjimą užsibrėžti tikslus – 17%, savo energijos valdymą - 16%,

sugebėjimą dirbti komandoje - 14%, sugebėjimą organizuoti veiklą – 11%. Mažiausiai studentų vertinami tokie psichologiniai sugebėjimai, kaip vaizdinių kūrimas (4%), teigiama vidinė kalba – 3%. Respondentų atsakymai tvirtina, kad jiems itin svarbu tampa bendravimas, kaip pagrindinė mokymosi priemonė.

7 pav. Kaip manote, kokių žinių gaunate nepakankamai, studijuodami sporto pedagogiką Vilniaus edukologijos universitete?

Pateikti duomenų leidžia matyti (7 pav.), kokių žinių studentų manymu universitete gauna nepakankamai. Apklaustų studentų nuomone išsiskyrė, daugiausia jų nuomone jiems trūksta žinių apie sporto mediciną – 43%, beveik per pusę mažiau respondentų nuomone jiems trūksta žinių apie kūno kultūros ir sporto teoriją – 21%, kitų respondentų nuomone trūksta žinių apie treniravimo principus – 16%, beveik vienodai respondentų nuomonė pasiskirstė, jog nepakankamas žinias gauna apie sporto psichologijos principus – (10%) ir apie sporto vadybą – 10%. Sporto trenerių rengimo programos specialistams vertėtų atkreipti dėmesį į šiuos išsakytus respondentų atsakymus.

8 pav. Kaip manote, kokių žinių gaunate daugiausiai, studijuodami sporto pedagogiką Vilniaus edukologijos universitete?

8 paveiksle pateikti duomenys atskleidžia, kokių žinių studentų manymu universitete gauna daugiausiai. Apklaustų nuomone daugiausiai žinių jie gauna apie kūno kultūros ir sporto teoriją – 37%, šiek tiek mažiau manančių, apie treniravimo principus – 30%, daugiau nei šeštadalis apklaustų respondentų mano, jog jie gauna daugiausiai žinių apie sporto psichologijos principus – 16%. Mažiausiai manančių apie sporto mediciną – 13% ir apie sporto vadybą – 4%. Šie duomenys yra tikslingi koreguojant sporto trenerių studijų programas aukštosiose mokyklose.

9 pav. Ar treneris skatina Jus pateikti pasiūlymus, kaip atlikti treniruotes?

Buvo pateiktas klausymas „Ar treneris skatina sportininkus pateikti pasiūlymus, kaip atlikti treniruotes“ (9 pav.), 12% apklaustųjų rinkosi atsakymą „retai“, 47% - „dažnai“, 12% - „labai retai“, 3% - „niekada“ ir 26% - „visada“. Apžvelgus iš studentų atsakymų, pastebime, kad

treneriai organizuodami treniruočių procesą numato planą, ką reikėtų padaryti, ką taisyti ateityje, tačiau retai prašo žaidėjų pateikti pasiūlymus kaip tai reiktų padaryti, nors dažnai klausia nuomonės dėl tam tikrų treniravimo klausimų.

10 pav. Ar treneris duoda kiekvienam studentui individualias užduotis, lavinant įgūdžius?

Pateikiant klausimus susijusius su trenerio organizacine veikla (10 pav.) į klausimą „Treneris duoda kiekvienam žaidėjui individualias užduotis lavinant įgūdžius“, net 9% apklaustųjų rinkosi atsakymą „labai retai“, 23% – „retai“, 37% – „dažnai“, po 31% – „visada“ ir 0% „niekada“. Komunikacinė ir organizacinė kompetencija yra labai svarbi kuriant gerus santykius tarp trenerio ir studentų. Norint, kad trenerio veikla būtų efektyvi yra svarbu, kad tarpasmeniniai santykiai su žaidėjais būtų geri. Treneris privalo reikšti ir komunikacinius, ir organizacinius polinkius, nes tai labai teigiamai įtakoja bendravimą: nuolat ir lengvai užmezgiami nauji ryšiai, keičiamasi informacija, Todėl, vienas svarbiausių trenerių uždavinių komandoje yra ne tik sukurti komunikacinę informacijos pasikeitimo ir perdavimo sistemą, bet ir organizuoti bei garantuoti efektyvų jos funkcionavimą.

11 pav. Ar pakankamai bendraujate su savo treneriu apie treniravimąsi?

Iš pateiktų duomenų (11 pav.) matyti, kad studentai pakankamai bendrauja su savo treneriu, taip teigia net 71% studentų ir nepakankamai bendrauja su savo treneriu, taip teigia net trečdalis (29%) studentų. Vadinas, jog dauguma studentų puikiai sutaria su savo dėstytojais ir iš jų gauna jiems reikiamų žinių.

12 pav. Pagrindinės elgesio savybės sporto pedagogo veikloje

Analizuojamos pagrindinės elgesio savybės sporto pedagogikoje (12 pav.) atskleidžia respondentų nuomonių įvairovę. Pagrindines elgesio savybes sporto pedagogo veikloje studentai išskirtų: treneris skatina teigti sportininkams pasiūlymus, kaip reiktų atlikti treniruotes, taip mano didžioji dalis studentų 24%, kitas dvi pagrindines savybes studentai išskirtų, treneris leidžia sportininkams improvizuoti, net jei jie ir klysta 22% ir treneris leidžia patiems priimti dalį sprendimų 15%. Mažiausiai - treneris visada klausia sportininkų nuomonės dėl konkrečių rungtynių taip mano 11% studentų, treneris klausia sportininkų nuomonės treniravimo klausimais 11% studentai, treneris leidžia sukurti savo tikslus 9% studentų, ir 8% studentų atsakė, treneris kalba įtikinama maniera, kad net nekyla abejonių.

13 pav. Savybės būdingos geram sporto treneriui

Pateikti duomenys atskleidžia (13 pav.), kad daugiausiai 25% studentų mano, kad svarbiausia gero sporto trenerio savybė yra motyvavimas ir įkvėpimas, kita taip pat labai svarbi savybė tai yra sugebėjimas kurti tarpusavio santykius, taip mano 23% studentų, mažiau svarbi gero sporto trenerio savybė yra komunikabilumas ir bendravimas - 17% studentų, mažiausiai svarbios savybės: aktyvumas - 13%, smalsumas, lankstumas, drąsa - 12%, agresyvumas - 2%.

14 pav. Iš kokių informacijos šaltinių gaunate daugiausiai informacijos sporto tema?

14 paveiksle pateikti duomenys leidžia teigti, kad daugiausiai informacijos studentai sporto tema gauna paskaitų metu universitete, teip teigia net 24% studentų, kiek mažiau 19% iš pokalbių su treneriais, 16,8% iš internetinių sporto tinklalapių, o mažiausiai tai iš sporto kanalų 15% studentų, sporto laidų 11%, sporto žurnalų 10%, televizijos žinių 4% studentų.

15 pav. Ar esate patenkintas sporto pedagogo studijomis Vilniaus universitete? (Pagrįskite atsakymą)

Pateikti analizės duomenų leidžia matyti (15 pav.), kad sporto pedagogo studijomis Vilniaus edukologijos universitete net 50% studijuojančiųjų yra patenkinti studijomis, labai patenkinti studijomis sudaro 24% apklaustųjų, nelabai patenkinti sudaro 15% apklaustųjų, visiškai nepatenkinti sudaro 5% apklaustųjų, na jie nežino ar patenkinti sudaro 6% apklaustųjų. Vadinasi, kad vis dėl to sporto pedagogo studijomis vilniaus edukologijos universitete yra didžioji dauguma patenkintų studentų, taip pat galime daryti išvadą, kad sporto studijos atitinka studijuojančių poreikius.

16 pav. Jūsų lytis

Demografiniai rodikliai taip pat svarbūs. Lyties pasiskirstymas pateikiamas 16 paveiksle. Iš pateiktų duomenų matyti, kad atvykusiųjų studijuoti į Vilniaus edukologijos universitetą sporto pedagogiką sudaro vyrai 70%, moterų kiek mažiau, kurios sudaro 30% studijuojančių studentų sporto pedagogiką. Galima trigti, kadsportas vis dar labiau popiuliarus yra tarp vyrų, galima

manyti, kad moterys labiau yra linkusios sportuosi dėl savęs, nesiejant savo būsimos karjeros su sportu.

17 pav. Jūsų amžius

Respondentai buvo suskirstyti pagal amžių intervalais, iš pateiktų analizės duomenų matyti (17 pav.), kad didžiąją daugumą studentų studijuojantys sporto pedagogiką Vilniaus edukologijos universitete yra 18 - 20 metų 43% amžiaus, 21-23 metų (38%), 24 -25 metų 12% studentų, ir mažiausiai studentų 26 ir daugiau metų 7%.

18 pav. Sporto šakos atstovavimas

18 paveiklas atskleidžia respondentų gyvenamosios vietos pasiskirstymą. Matyti, kad daugiausia Vilniaus edukologijos universiteto studentai 43% atstovauja žaidimu sporto šaką, taip pat nemažai studentų atstovauja 19% lengvosios atletikos sporto šaką, dvikovos ir jėgos sporto šakas atstovauja 15% studentų, aerobikai ir gimnastikai atstovauja 14% studentų, kitoms sporto šakoms atstovauja 9% studentų. Taigi, vis dėl to daugiau studentų renkasi žaidimų sporto šakas Vilniaus edukologijos universitete.

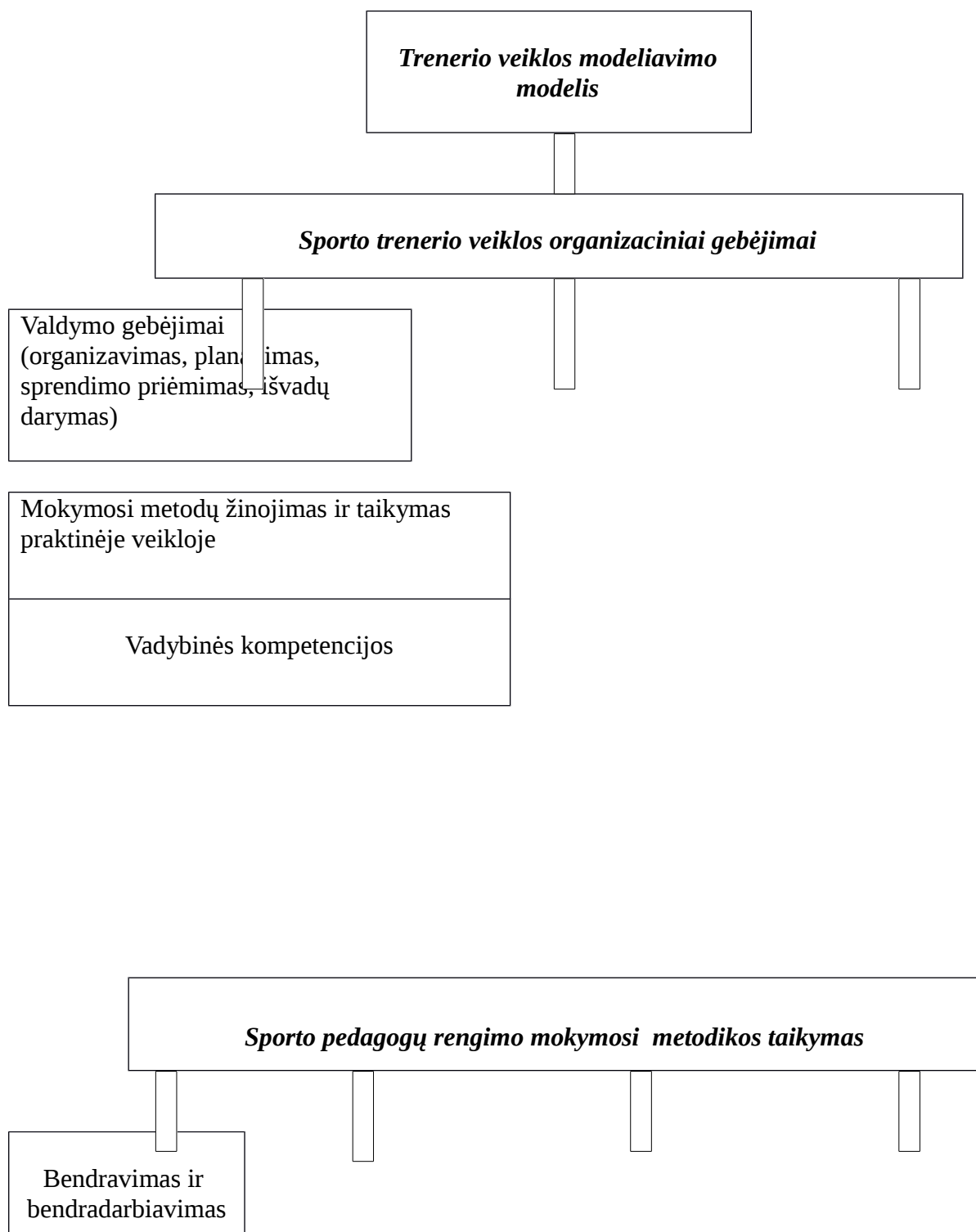
19 pav. Iš kur atvykote studijuoti į Vilniaus pedagoginį universitetą?

19 paveikslas nurodo, kad atvykusiųjų studijuoti į Vilniaus edukologijos universitetą daugiausiai atvyko iš miestų 80% ir mažuma atvyko studijuoti iš Lietuvos rajonų 20%. Tikslenis miestų įvardijimas atskleidžiamas 20 paveiksle.

20 pav. Jei pasirinkote miestą nurodykite iš kokio miesto?

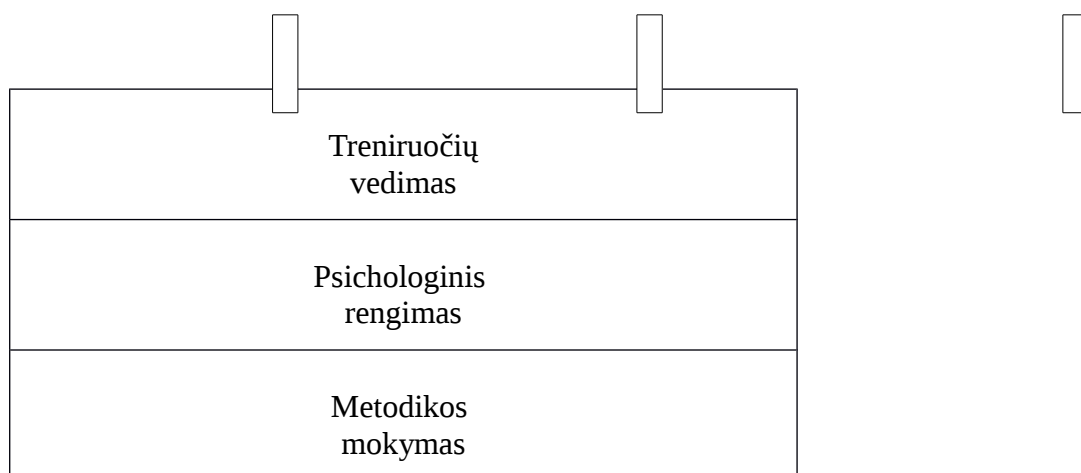
Į Vilniaus edukologijos universitetą studijuoti daugiausiai atvyko studentų iš šių didžiųjų Lietuvos miestų: iš Vilniaus 32% studentų, iš Kauno 10% studentų, iš Klaipėdos 15% studentų, iš Šiaulių 15% iš Panevėžio 11% studentų, iš Utenos 7% ir kitų miestų 10%. Taigi galime daryti prielaidą, kad vis dėl to daugiausia studentų yra vietiniai, studijuojantys Vilniaus edukologijos universitete.

Remiantis respondentų nuomone, atlikta analize ir teorinėje išnagrinėta sporto trenerių veiklos modeliavimo ypatumais buvo sukurtas sporto trenerių veiklos modeliavimo modelis (žr. 21 pav.)

Treniravimasis vesti užsiėmimus
Paties trenerio treniruotė
Praktinis darbas

Trenerių rekomenduojamos sporto pedagogų rengimo metodiko

21 pav. Trenerio veiklos modeliavimo modelis (sudaryta darbo autorės).

***Trenerio veiklos modeliavimo modelio
aprašas***

Sporto trenerio veiklos organizaciniai gebėjimai

Valdymo gebėjimai (organizavimas, planavimas, sprendimo priėmimas, išvadų darymas)

Valdymo gebėjimai yra labai svarbūs trenerio veikloje, kadangi nuo to kaip treneris sugeba efektyviai organizuoti ir planuoti veiklą, priimti sprendimus priklauso jo darbo rezultatai.

Mokymosi metodų žinojimas ir taikymas praktinėje veikloje

Trenerio mokymosi metodų žinojimas turėtų ryškėti jam diegiant praktikoje atnaujintas bendrąsias programas, kreipiamas į diferencijavimą ir individualizavimą; taikant aktyvius mokymo ir mokymosi metodus; reflektuojant, įsivertinant ir tiriant savo veiklą; teikiant pagalbą mokiniui, fiksuojant jo pasiekimus, taikant įvairius vertinimo būdus, apibendrinant rezultatus.

Vadybinės kompetencijos

Kompetencija atsiskleidžia tik veikloje ir pasireiškia kaip žmogaus gebėjimas įvertinti situaciją, pasirinkti tinkamus veiklos metodus, apibrėžtus jų veiksmingumo supratimu ir asmeninių vertybių, požiūrių bei motyvų raiška veikloje. Kompetenciją galima traktuoti ir kaip visumą ir kaip atskiras sudėtinės bendrosios profesinės kompetencijos dalis.

Sporto pedagogų rengimo mokymosi metodikos taikymas

Praktinis darbas

Praktinis darbas yra lygiai toks pats kaip ir praktinis rengimas. Tik praktinis rengimas yra procesas, o praktinis darbas – rezultatas.

Dabartiniams sporto pedagogo specialybės studentams yra skiriama praktika universitete, tačiau į ją studentai turi būti atėję paruošti praktiniam darbui, todėl

<i>Treniravimasis vesti užsiėmimus</i>	<p>prieš tai turėtu būti pakankamai susipažinę su bendromis ir jų pasirinktos sporto šakos sporto teorinėmis žiniomis. Tai mokymasis vesti treniruotę stebint dėstytojui,</p>
<i>Paties trenerio treniruotė</i>	<p>treneriu ar pan. ir komentuojant klaidas Ruošiant trenerį pedagoginiam darbui, labai svarbi rengimo dalis yra paties vedama treniruotė. Joje dalyvauti yra daug lengviau nei jąorganizuoti ir rodyti tai, ką žinai. Labai svarbi dalis studentams, norintiems įgyti patirties, turėti pavyzdį, autoritetą ir ką lygiuotis – tai bendravimas ir bendradarbiavimas su treneriais įvairaus meistriškumo lygio. Tai suteiktų daugiau žinių, pažinčių ir patirties.</p>
<i>Bendravimas ir bendradarbiavimas</i>	
<i>Trenerių rekomenduojamos sporto pedagogų rengimo metodikos</i>	
<i>Psichologinis rengimas</i>	<p>Ne ką mažiau svarbi metodika, tik ir tai nieks ir niekada nesigilino. Treneris varžybų metu lygiai</p>
<i>Treniruočių vedimas</i>	<p>taip pat patiria psichologinio rengimo spragas kaip ir sportininkas. Juk dalyvauja varžybose kartu, tik treneris visą procesą stebi iš šalies, o sportininkas jame dalyvauja Tai galutinis procesas, privedantis prie praktinio rengimo pabaigos – trenerio treniruotė.</p>
<i>Metodikos mokymas</i>	<p>Technikos mokymas. Nors kiekviena sporto šaka yra neišsemiama savo technika, tačiau pagrindo suteikimas yra svarbus.</p>

Išvados

Apibendrinant magistro baigiamajame darbe atliktą tyrimų analizę bei atsižvelgiant į keliamus uždavinius, galime daryti tokias išvadas:

Sporto klubų trenerių apklausos analizės rezultatų išvados:

1. Dauguma sporto klubuose dirbančių trenerių turi kvalifikacinę trenerio kategoriją: sporto trenerio kategoriją, Lietuvos sporto trenerio kategoriją, nacionalinio sporto trenerio kategoriją.
2. Sporto pedagogai dažniausiai taiko tokius mokymo metodus: praktines paskaitas, teorines paskaitas, situacijų analizes. Sporto treneriai įgytas teorines žinias studijų metu, pritaiko praktinėje veikloje, tačiau norėdami tobulėti lankosi seminaruose, aptarimuose, kuriose įgyja naujų žinių ir įgūdžių. Studentai pripažįsta, jog studijų metu daugiausiai informacijos gauna paskaitų metu ir iš pokalbių su treneriais.
3. Sporto treneriai pasižymi tokiomis asmeninėmis savybėmis kaip, valdymo gebėjimai, mokymo metodų žinojimas, gebėjimas bendrauti, taip pat ir psichologinėmis savybėmis kaip, mokėjimas dirbti komandoje, komunikuoti, motyvuoti savo klientus bei studentus. Studentų manymu pastaroji savybė turetų būti būdinga kiekvienam profesionaliam treneriui. Sporto treneriai turi kritikos ir savikritikos gebėjimų, tai leidžia jiems mokytis iš savų klaidų, ir tobulinti savo įgūdžius esamoje ir būsimoje veikloje.
4. Sporto treneriams svarbus bendravimas bei bendradarbiavimas su kitų sričių specialistais, gebėjimas komunikuoti ir kurti tarpasmeninius santykius tiek su kolegomis, tiek su klientais.
5. Sėkminga trenerio karjerą lemiančios prielaidos: ryžtas ir valia, mokėjimas bendrauti ir motyvuoti, atitinkamas išsilavinimas. Studentų nuomone, treneris turi sugebėti kurti tarpasmeninius santykius, būti komunikabilus, mokėti motyvuoti ir įkvėpti studentus.
6. Sporto trenerių lūkesčiai, susiję su profesija ateityje aiški – tobulėti, įgyti dar daugiau žinių, plėtoti pasirinktą sporto šaką, didinti jos žinomumą, ruošti profesionalius sportininkus, siekti aukštų rezultatų. Sporto treneriai, patenkinti savo profesija, ir galėdami rinktis kitą, jos nekeistų. Jie mėgaujasi savo veikla, bendravimu su klientais ir studentais, planavimu, veiklos organizavimu, džiaugiasi savo ir kitų pasiektais rezultatais.

Vilniaus edukologijos universiteto studentų analizės rezultatai išvados:

7. Sporto studijas renkasi tie asmenys, kurie kultivuoja tam tikrą sporto šaką, jų manymu, sporto edukologijos studijos atitinka besitreniruojančių asmenų poreikius.
8. Studijuojančių sporto pedagogiką studentų lūkesčiai, susiję su darbu ateityje labai tikėtina, jog pasiteisins, kadangi beveik visi dirbantys sporto treneriai yra patenkinti savo profesija ir atliekamu darbu. Studentai pripažįsta, kad treneriai praktinių užsiėmimų metu kelia diskusijas tam tikrais, su profesija, susijusiais klausimais, ir kartu dalinasi savo nuomone, pastebėjimais ir pasiūlymais.
9. Būsimieji sportininkai teigia, jog studijuodami sporto pedagogiką Vilniaus edukologijos universitete, nepakankamai gauna žinių apie sporto mediciną, dirbantys treneriai tai pripažįsta, jog jų profesijos atstovams, butent trūksta žinių apie sporto mediciną.

Išanalizuota literatūra, gauti anketinės apklausos ir interviu duomenys leidžia parengti pasiūlymus sporto trenerių veiklos gerinimui ir būsimų sporto pedagogų rengimo tubulinimui.

Rekomenduojama:

1. Pusė mokymo turinio dalies skirti praktiniam sporto pedagogo rengimui;
2. Mokymo programoje iškelti tokius uždavinius, kurie sudarytų sąlygas studentams bendrauti ir bendradarbiauti su žymiais treneriais;
3. Sudaryti sąlygas būsimiems treneriams vesti sporto užsiėmimus;
4. Sudaryti sąlygas būsimai paties trenerio treniruotei;
5. Daugiau dėmesio skirti metodikos mokymui (technikai, taktikai).

Literatūra

1. Almonaitienė, J. ir kt. (2002). Bendravimo psichologija. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
2. Andrašūnienė, M. (2007). *Socialinio darbo terminų žodynelis*. Vilnius.
3. Burton, D., Raedeke, T. (2008). *Sport psychology for coaches*. United States of America.
4. Bitinas, B. (1997). *Edukologijos mokslinio pažinimo objekto ypatumai*. Lietuvos edukologija.
5. Bitinas, B. (2000). *Ugdymo filosofija: vadovėlis aukštosioms mokykloms*. Vilnius: Enciklopedija.
6. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.
7. Bobrova, L., Mackevičius, L., Norkus, S. (2004). Specialiosios mokyklos kūno kultūros metodikos realizavimas pedagoginėje praktikoje. ŠU.
8. Bieliauskaitė, R. (1993). *Asmenybės psichologija*. Kaunas: Šviesa.
9. Вяткин, Б. (1993). *Спорт и развитие индивидуальности человека (опыт системного исследования)*. – Теория и практика физической культуры и спорта.
10. Charles, C.M. (1999). *Pedagoginio tyrimo įvadas*. Vilnius: Alma littera.
11. Gonestas, E., Strielčiūnas, R. (2003). *Taikomoji statistika*. Lietuvos kūno kultūros akademija.
12. Chelladurai, P. (2005). *Managing organizations for Sports & Physical Activity (a systems perspective)*. USA.
13. Dystervėgas, F. A. (1988). *Žmogaus ir mokytojo paskirtis bei gyvenimo tikslas // Pedagoginiai raštai*. Kaunas: Šviesa.
14. Gudzinevičiūtė, O. L., Kardelienė, L., Kardelis, K., Mykolaitienė, L. (2006). *Kūno kultūros ir sporto specialistų kompetencija: mokslo darbai ir profesinė kalba*. Vilnius.
15. Gražulis, V. (2005). *Motyvacijos pasaulis, jo supratimo keliai ir klystkeliai*. Vilnius
16. Gučas, A. (1968). *Psichologijos raida Lietuvoje*. Vilnius: Mintis.
17. Gurova, R. (1984). *Socialinės auklėjimo problemos*. Kaunas: LKKI.
18. Jucevičius R. (1998) *Strateginis organizacijų vystymasis*. Monografija. Kaunas: Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras.
19. Kaffemanienė, I. (2006). *Negalės ir socialinės gerovės tyrimų metodologiniai aspektai*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.

20. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas: Judex.
21. Karoblis, P. (1999) *Lietuvos olimpinės akademijos dešimties metų raidos bruožai*. Sport mokslas. Nr.4.
22. Karoblis, P. (2003) *Olimpinis švietimas globalizacijos amžiuje: perspektyvos ir privalumai*. *Sporto mokslas*. Nr.2.
23. Kavaliauskaitė, Ž. (2007). Vitkus E. *Šiaulių rajono sportas*. Šiauliai: UAB Laimužė.
24. Kasiulis J., Barvydienė V. (2003) *Vadovavimo psichologija*. Kaunas: Technologija.
25. Karoblis, P. (2005). *Sportinio rengimo teorija ir didaktika*. Vilnius: VPU, Infoastras.
26. Laskienė, S. (2006). *Sporto filosofija*. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija.
27. Lietuvos sporto statistikos metraštis (2001; 2002; 2003; 2004). Vilnius: LSIC.
28. Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatymas (1995). Vilnius: Valstybės žinios, Nr. 9-215.
29. Mikalauskas, R. (2007). *Sporto organizacija ir vadovas: efektyvus valdymas*. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija.
30. Mikalauskas, R. (2007). *Trenerio knyga: fizinis rengimas*. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija.
31. Mikalauskas, R. (2005) *Trenerių vadovavimo stiliai ir jų savivertė moterų rankinio komandoje*. Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas. Nr. 1. 30-33. Kaunas: LKKA.
32. Miškinis, K. (2007). *Treneri kas svarbiausia?* Kaunas: LKKA, 2007.
33. Miškinis, K. (2005). *Trenerio veiklos optimizavimas*. Vilnius: LSIC.
34. Miškinis, K. (2002). *Sporto pedagogikos pagrindai*. Kaunas: LKKA.
35. Martens, R. (1999). *Sporto psichologijos vadovas treneriui*. Vilnius
36. Meidus, L. (2005). *Sporto psichologija*. Vilnius.
37. Miškinis, K.(1998). *Sporto ir kultūros sąsaja: įtaka žmogaus tobulėjimui*. Sporto mokslas. Nr. 4.
38. Martens, R. (2000). *Sporto psichologijos vadovas treneriui*. Darbo knyga. Vilnius: Lietuvos sporto informacijos centras.
39. Matonis, V.(2003), *Estetinis ir meninis ugdymas sportu*. Pedagogika.
40. Tamošauskas, P.(2008) Morkūnienė, V., Višinskienė, D. *Studentų kūno kultūra: teorija ir praktika*. Vilnius : VGTU leidykla.
41. Tilindienė I., Bitinas B. (2000). *Sportuojančių paauglių motyvacijos ypatumai*.
42. Orlick, T., Carron, A.V., Eys, M.A., (2003). *Role ambiguity and athlete satisfaction*. Journal of Sport Sciences, 21, 391–401.
43. Pukelis, K. (1998). *Mokytojų rengimas ir filosofinės studijos*. Kaunas: Versmė.

44. Платонов, В. Н. . (1990). *Теория спорта*. Киев
45. Stoner, J.A.F., Freeman, E., Gilbert, D. (1999). *Vadyba*. Kaunas: Šviesa.
46. Stonkus, S. (1996). *Sporto terminų žodynas*. Kaunas.
47. Stonkus, S. (2000). *Sportinio rengimo principai*. Treneris, Nr. 1
48. Šukys, S. (2002). *Socialiniai, moraliniai sporto sociologijos aspektai*. Kaunas: LKKA. 32.
49. Robbins S. P. (2003). *Organizacinės elgsenos pagrindai*. Kaunas: UAB „Poligrafija ir informatika“.
50. Žydžiūnaitė, V. (2007). *Tyrimo dizainas: struktūra ir strategijos*. Kaunas.
51. Wang, J., Biddle, S. (2001). *Young peopls motivational profilis in psysical activity: A cluster anglysis*. *Juornal of Sport & Exercise Psychology*.
52. Wilmore J. H., Costill D. K. (1999). *Phsysiology of Exercise and Sport*. Champain. IL. P.

Anketa sporto treneriams

1. Motyvai, lėmę trenerio profesijos pasirinkimą?

Gera apmokamas darbas
Patiko kultivuoti pasirinktą sporto šaką
Bendravimas su šios srities atstovais
Profesija atitiko mano poreikius
Šios srities mokslo laimėjimai
Lėmė atsitiktinumas
Noras parodyti kitiems savo sugebėjimus
Specialybė turi įtakos sveikatai ir ilgaamžiškumui
Kūrybinis profesijos pobūdis
Lėmė atsitiktinumas
Kita

2. Kur tobulinate savo kaip trenerio profesines žinias?

Mokslinėse konferencijose
Seminaruose
Sportininko atlikto darbo aptarimuose
Treniruočių planavimo aptarimuose
Sportininkų treniruotumo kitimo aptarimuose
Pažintinėje veikloje, kurioje sportininkai įgyja žinių, mokėjimų ir įgūdžių

3. Ar įgytos teorinės žinios Jums naudingos praktinėje veikloje? (Pagrįskite atsakymą)

---

4. Kaip manote, kokios svarbiausios sporto trenerio savybės?

Užsienio kalbos žinojimas
Didaktinės žinios ir gebėjimai
Mokymo metodų įvairovių žinojimas
Gebėjimas bendrauti
Oratoriniai gebėjimai
Valdymo gebėjimai (organizavimas, planavimas, sprendimo priėmimas, išvadų darymas)

5. Kokie, Jūsų manymu, psichologiniai sugebėjimai svarbiausi sporto treneriui? (Pažymėkite kelis ar daugiau atsakymų variantų)

Sugebėjimas sutelkti dėmesį
 Geri bendravimo įgūdžiai
 Savo energijos valdymas,
 Sugebėjimas atsipalaiduoti
 Sugebėjimas mobilizuotis, kai to reikia
 Sugebėjimas užsibrėžti tikslus
 Vaizdinių kūrimas, savo veiksmų įsivaizdavimas
 Sugebėjimas tinkamai organizuoti savo laiką ir veiklą
 Sugebėjimas dirbti komandoje

6. Kaip manote, kokių profesinių žinių Jums labiausiai trūksta?

Treniruočių planavimo
 Fiziologijos žinių
 Sporto psichologijos
 Sporto medicinos
 Sporto vadybos
 Kitos veiklos sritys (įrašykite)

7. Kaip manote, kokie būsimųjų sporto pedagogų dorinių bruožų trūkumai?

Atsakingumas
 Nuoširdumas
 Kuklumas
 Taktiškumas
 Pareigingumas
 Kita (įrašykite)

8. Kokius dažniausiai mokymosi metodus taikote, rengiant būsimus sporto pedagogus?

Paskaitas
 Seminarus
 Situacijų analizę
 Praktines paskaitas

9. Prielaidos, lemiančios sėkmingą trenerio karjerą? (Pažymėkite kelis ar daugiau atsakymų variantų)

Profesionalus sportininkas
 Įgyta licenzija

Specialus įgytas atitinkamas išsilavinimas
 Ryšiai ir pažintys
 Ryžtas ir valia
 Lėšos
 Mokėjimas bendrauti ir motyvuoti

10. Kaip Jūs vertinate savo kaip trenerio asmenines kompetencijas?

Kritikos ir savikritikos gebėjimai
 Tarpasmeniniai (sąveikos) įgūdžiai
 Gebėjimas dirbti tarpdalykinėje komandoje
 Gebėjimas komunikuoti su kitų sričių ekspertais

11. Kokios, Jūsų manymu, yra svarbiausios kompetencijos Jūsų asmeniniam tobulėjimui trenerio profesijos veikloje ?

---

12. Ar jūs esate patenkintas (a) savo profesija? (Pagrįskite atsakymą)

Patenkintas
 Nelabai patenkintas
 Nepatenkintas
 Visiškai nepatenkintas

Pagrįskite tokį Jūsų pasirinkimą

---

13. Jūsų lūkesčiai susiję su Jūsų profesija ateityje?

---

14. Jeigu turėtumėte galimybę, ar keistumėte savo profesiją?

---

15. Kokia Jūsų kaip trenerio kvalifikacinė kategorija?

Neturiu kvalifikacinės kategorijos
Sporto trenerio kategorija
Lietuvos sporto trenerio kategorija
Nacionalinio sporto trenerio kategorija
Lietuvos nusipelnusios trenerio kategorija

16. Jūsų kaip trenerio darbo stažas

Mažiau nei 5 metai
6-10 metų
11-20 metų
Daugiau nei 21metai

17. Jūsų lytis

Vyras
Moteris

18. Kurioje sporto šakoje dirbate?

Daugiakovių sportas
Gimnastika
Lengvoji atletika
Jėgos sportas
Komandinis sportas
Kovinis sportas
Techninės sporto šakos
Kitas sportas

19. Jūsų treniruojamųjų žmonių amžius ?

- Iki 18 metų
- 18 – 20
- 21 – 23
- 24 – 26
- 26 ir daugiau

20. Jūsų siūlymai ir rekomendacijos dėl profesinės veiklos gerinimo ir tobulinimo?

Anketa Vilniaus edukologijos universiteto sporto studentams**1. Motyvai, lėmę sporto pedagogo profesijos pasirinkimą?**

Noras įgyti sporto pedagogo aukštąjį išsilavinimą
Profesija atitinka mano poreikius
Bendravimasu šios srities atstovais
Gerai apmokamas darbas
Noras parodyti kitiems savo sugebėjimus
Mokytojo rekomendacijos
Patarė tėvai, giminės
Patiko pedagoginis darbas
Buvo lengviau įstoti
Lėmė atsitiktinumas

2. Ar pasirinkę sporto pedagogo profesiją įsivaizduojate, ką dirbsite?

Taip, įsivaizduoju
Ne, neįsivaizduoju

3. Kuo planuojate dirbti, pabaigę sporto pedagogo studijas?

Sporto klubo treneriu
Kūno kultūros mokytoju
Sporto vadybininku
Sporto komentatorium
Sporto kontrolierium (inspektorium)

4. Kaip Jūs manote, ar tai bus mėgstamas, Jūsų darbas?

Taip
Ne
Nežinau

5. Informacijos šaltiniai, turėję įtakos pasirenkant specialybę ?

Tėvai
 Draugai
 Treneris
 Žiniasklaida
 Sporto varžybų lankymas
 Kiti šaltiniai

6. Kokie, Jūsų manymu, psichologiniai sugebėjimai svarbiausi, dirbant sporto srityje? (Pažymėkite kelis ar daugiau atsakymų variantų)

Sugebėjimas sutelkti dėmesį, susikoncentruoti
 Geri bendravimo įgūdžiai
 Savo energijos valdymas, sugebėjimas atsipalaiduoti arba mobilizuotis, kai to reikia
 Sugebėjimas užsibrėžti tikslus
 Vaizdinių kūrimas, savo veiksmų įsivaizdavimas
 Teigiamą vidinę kalbą
 Sugebėjimas tinkamai organizuoti savo laiką ir veiklą
 Sugebėjimas dirbti komandoje
 Nežinau

7. Kaip manote, kokių žinių gaunate nepakankamai, studijuodami sporto pedagogiką Vilniaus universitete?

Apie kūno kultūros ir sporto teoriją
 Apie treniravimo principus
 Apie sporto psichologijos principus
 Apie sporto mediciną
 Apie sporto vadybą
 Kita

8. Kaip manote, kokių žinių gaunate daugiausiai, studijuodami sporto pedagogiką Vilniaus edukologijos universitete?

Apie kūno kultūros ir sporto teoriją
 Apie treniravimo principus
 Apie sporto psichologijos principus
 Apie sporto mediciną
 Apie sporto vadybą
 Kita

9. Ar treneris skatina Jus pateikti pasiūlymus, kaip atlikti treniruotes?

Visada
Dažnai
Retai
Labai retai
Niekada

10. Ar treneris duoda kiekvienam studentui individualias užduotis, lavinant įgūdžius?

Visada
Dažnai
Retai
Labai retai
Niekada

11. Ar pakankamai bendraujate su savo treneriu apie treniravimąsi?

Visiškai ne
Visiškai taip

12. Kokias pagrindines elgesio savybes išskirtumete sporto pedagogo veikloje ?

Treneris visada klausia sportininkų nuomonės dėl konkrečių rungtynių.
Treneris leidžia patiems priimti dalį sprendimų.
Treneris leidžia sportininkams improvizuoti, net jei jie ir klysta.
Treneris klausia sportininkų nuomonės treniravimo klausimais.
Treneris skatina teikti sportininkams pasiūlymus, kaip reiktų atlikti treniruotes.
Treneris leidžia komandai sukurti savo tikslus
Treneris atsisako eiti į kompromisus
Treneris neleidžia būti savarankiškam
Treneris nepaaiškina savo veiksmų.
Treneris kalba įtikinama maniera, kad net nekyla abejonių.

13. Kaip manote, kokios savybės turėtų būti būdingos geram sporto treneriui?

Aktyvus klausymas
Komunikabilumas/Bendravimas.
Sugebėjimas kurti tarpusavio santykius.
Motyvavimas ir įkvėpimas.
Smalsumas, lankstumas bei drąsa
Agresyvumas
Aktyvumas

14. Iš kokių informacijos šaltinių gaunate daugiausiai informacijos sporto tema?

Paskaitų metu universitete
TV žinių
Sporto kanalų
Sporto žurnalų
Sporto laidų
Pokalbių su treneriais
Internetinių sporto tinklapių
Kiti šaltiniai

15. Ar esate patenkintas sporto pedagogo studijomis Vilniaus universitete? (Pagrįskite atsakymą)

Labai patenkintas
Patenkintas
Nelabai patenkintas
Visiškai nepatenkintas
Nežinau

Pagrįskite tokį Jūsų pasirinkimą

---

16. Jūsų lytis

Vyras
Moteris

17. Jūsų amžius

18 – 20
21 – 23
24 - 26
26 - ir daugiau

18. Kokią sporto šaką atstovaujate?

Lengvoji atletika
Dvikovos ir jėgos sporto šakos
Aerobika, gimnastika
Žaidimų sporto šakos
Kita

19. Iš kur atvykote studijuoti į Vilniaus universitetą?

Miesto

Rajono

20. Jei pasirinkote miestą nurodykite iš kokio miesto?

Vilniaus

Kauno

Klaipėdos

Šiaulių

Panevežio

Utenos

Kita